

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2-40
Numărul poporal:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe an
 40 franci.

REDACTIA

și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fileră.
Manuscrisurile nu se în-
napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

ROMÂNUL

Politica română în Bucovina

Cu toată Constituția de la 1861 și 1867, Bucovina în decursul secolului XIX a fost guvernată în mod absolutistic. Singurul stăpân era prezidentul țării. El concentra în mâna sa atât direct puterea administrativă, cât și indirect cea legislativă, distribuind mandatele pentru Dietă și Cameră. Deputații nu se alegeau decât după voia și placul lui. Admiși la mandat erau de rând numai boierii, legați cu prezidentul prin raporturi sociale, fără să dea măcar față cu alegătorii, ei se alegeau deputați la ordinul prezidentului, cu ajutorul căpitanilor districtuali și al propinatorilor (crășmarilor) jidovești, adică guvernului. În schimb pentru serviciul acesta, deputații boierești erau siliți să renunțe, de hatărul căpitanului, la orice aspirațiune națională și, de hatărul propinatorului, la orice activitate economică. Ei nu făceau, decât politică boierească de clasă, iar toate celelalte pături ale poporului român din Bucovina gemeau sub jugul politic al căpitanilor districtuali și cel economic al crășmarilor-cămătari jidovești.

Conflictul iscat din cauze sociale la 1892 între prezidentul țării de atunci, contele Pace și între boierii români dădu inteligenței nemulțămite cu politica boierească, prilejul dorit de mult de a intra în viața politică organizată în „partidul poporal” sub șefia domnilor Iancu Flondor și Gheorghe Popovici, ea caută să ajungă la putere și să înlăture spre scopul acesta piedecile economice și politice ce se opu-

neau alegerii aderenților ei. Spre a înlătura piedecile economice, partidul poporal înființă după sistemul Raifeisen un șir întreg de bănci cooperative, conduse de intelectuali, cari aveau să scape alegătorii țărănești de jugul economic al cămătarilor jidovești, și să-i facă dependenți de inteligență, iar spre a înlătura piedecile politice, el încearcă a sili prin presă pe căpitanii districtuali, să se pună la alegeri în serviciul partidului poporal. Băncile cooperative însă, din lipsă de bani, remaseră pe hârtie, dispunând față de recerința de aproape 10 milioane numai de un capital de 200,000 de coroane, iar căpitanii districtuali nu se simțiră de fel înduplecați să servească partidul poporal.

Drept aceea, candidații poporalilor căzură la alegerile generale pentru dietă din anul 1897 aproape în toate districtele. Numai șefii lor, Iancu Flondor și Gheorghe Popovici, străbătură, unul în proprietatea mare, celălalt, tolerat de guvern, în cercul Câmpulungului, și intrară în Dietă. Acolo însă partidul poporal, din cauza numărului mic al reprezentanților săi, nu putu desvolta nici o activitate pozitivă, ci se văzu silit la o opoziție stearpă.

Arătându-se astfel vederat, că pe calea aceasta nu merge, domni Florea Lupu și Aurel Onciul căutară o bază mai trainică pentru o politică sănătoasă economică și cerută spre scopul acesta pe de o parte înființarea unei bănci a țării, care, folosindu-se de creditul țării, să reguleze creditul ipotecar și să alimenteze totodată băncile cooperative, pe de altă parte garantarea libertății alegerilor atât pentru comună, cât și pentru Dietă și Cameră prin

o reformă corespunzătoare a respectivelor regulamente electorale. Banca țării și reforma electorală deveniră platforma noului curent. Atât postulatul dintâi, cât și îndeosebi cel din urmă trebuiau să dea puterea în mâna țărănilor, cari formează 98% ale alegătorilor români, și amenințau prin urmare poziția prevalentă a inteligenței. Din cauza aceasta, partidul poporal li se opuse din răspuțeri și sili astfel pe propovăduitorii noului curent, să se constituie într'un partid propriu, numit democratic sau țărănesc. Partidul acesta profitând de toleranța și neutralitatea prezidentului țării de atunci, a prințului Hohenlohe, organizează sprijinit de învățători, în nenumărate adunări întreaga țărănime și dădu partidului poporal întâiul războiu cu ocaziunea alegerii parțiale în Dietă dela anul 1893. La alegerea aceasta învinse candidatul partidului democratic, Aurel Onciul. Imediat după alegere, el oferi partidului poporal și boierilor retragerea sa și a lui Florea Lupu din politică, dacă i-se garantează înființarea băncii țării și reforma electorală.

Oferta aceasta a fost respinsă cu indignare; mai mult, poporalii și boierii încercară să anuleze mandatul lui Aurel Onciul, și să-l scoată din dietă, socotind, că partidul democratic a avut un succes efemer și va fi eliminat cu totul la alegerile viitoare. Socoteala a fost falsă. La alegerile generale în Dieta din 1904, democrații învinseră în toate cercurile române. Cu toate acestea, ei erau în minoritate față de deputații boieri. Opunându-se aceștia reformelor cerute, democraților nu le-a rămas alta decât să se alieze cu democrații din toate taberile, și sub

O întrunire naționalistă peste Munți

de H. Stahl

Sosind în Arad obosit de drumul lung, gara veche și murdară a bătrânului oraș te îndispune. Repede însă dispăre impresia neplăcută dela început căci abia ai pornit cu tramvaiul-automobil cu etaj, ce se umple într'o clipă sub paza biletarului grosolan, și ești silit să constați, nu fără surprindere, că Aradul este un oraș curat, bogat, de toată frumusețea.

Comparativ cu tramvaiele cu cai rahtici ai Bucureștilor, tramvaiul-automobil al Aradului a leargă nebunește străbătând strada principală, „Corso”, un bulevard drept, lung, de o lățime americană.

Cu iuțea desfășurării cinematografice se perindează în fața ochilor un palat comunal mare, biserici impunătoare de culturi diferite, hoteluri, prăvălii, cafenele, cofetării luxoase, icicolo monumental ridicat unui Ungur răstit, institute de bancă, depozite de coșciuge, splendid nichelate, expuse la stradă ca o tentație stranie.

Cam brusc automobilul se oprește golin-du-se de călători. Suntem în fața Teatrului Național al Aradului, în mijlocul hotelurilor și cafenelelor numeroase ale centrului. Așteaptă aici un lung șir de trăsuri închise, înhamate cu un singur cal de botul căruia s'a legat, prea jos, un sac cu grăunțe, la care sârmanul dobitoc privește desperat și bleg.

„Alasolgai! Servus; Alasolgai!” sunt singurele cuvinte ce le poți reține din graiul as-

pru ce de toate părțile răsună în jurul tău. Exceptând hotelul, unde speranța bacșișului face minuni, trebuie să pui insistență ca să obții, prin magazine, cafenele o vorbă românească. Te privești atunci cei cu favorite, cam ca ale d-lui Marghiloman, ca și cum ar fi un act de curaj sau de sfidare să vorbești românește aci, în centrul Aradului, și mai ales în prăvăliile „Ferenczilor... Weinberger” ori „Ianoșilor... Blumenthal” bogați, atotputinte, și mari patrioți unguri.

Un plan, o descriere a Aradului, în altă limbă decât cea ungurească nu există, deși apar două ziare românești în Arad și ar fi, poate, o chestie de mândrie românească a se afirma și pe această cale.

Doriam să văd Mureșul. Bătrânul fluviu, cotind în formă de S cu coadă prelungită spre vest, mângâie părințește întreg orașul ridicat pe malul său drept. Toate străzile Aradului pornesc dela dânsul și pe aceste străzi, foarte largi, drepte, umbrite vara, Mureșul românesc trimite continuu largi curente de aer rece, sănătos.

Dincolo de apa foarte lată, prinsă acum de ghețuri, e vechea cetate, de care s'au lovit în atâtea rânduri în veacul al XVII-lea Turcii, pe cari cu greu au putut-o lua la 1849 Ungurii. Mureșul, înconjurând de trei părți cetatea, îi face, în parte țaria. Un pod frumos de fier unește orașul cu cetatea, și funcționari cu obsedantă șapcă înaltă, galonată îți iau, ca în medievale timpuri, trei creștări ca să-l poți trece.

Revenind spre centru, auzi prima vorbă românească dela niște tăietori de lemne, țigani. E

foarte ingenioasă capra de-o formă specială a tăietorilor de lemne din Arad. Cu dînsa pot face munca mai repede și cu mai puțină oboseală căci mișcarea de aducere înapoi a ferăstrăului se face automat printr'o contra greutate. Curioasă e de asemenea căsuța pe roate, ca a saltimbancilor, în care lucrează la căldură ascuțitorii de brice și cuțite. Pe piața din jurul statuiei libertății s'au adunat toate babele din Arad și împrejurimi să-și desfacă marfa adusă în cărucioare ca cele de plimbat copiii mici. Românce și Unguroaice vând mere, ouă, unt, găini, găște, încălzindu-și mâinile lor deformate de bătrâne, la mangalul ce-l țin într'o ulcică de pământ. Cele ce vând păsări au așternut peste zăpada înghețată pae ca să stea la cald și găinile. Ovreice bătrâne vând cărți, ilustrate, penițe și plucuri, calendare ungurești și stambă efină. În baratce speciale, unguroaice vând în cantități îngrozitoare, din niște saci imenși, naționalul ardei roșu pisat.

La librăriile luxoase destul de numeroase ale orașului nici o carte românească; la chioșcuri și pe străzi se vând toate ziarele ungurești din lume, dar nu poți găsi o singură foaie românească, nici măcar cele ce apar în Arad!

În acest oraș, în aparență atât de străin de tot ce e viață românească, era totuși să asist peste puține clipe la cea mai emoționantă manifestare de conștiință românească din câte mi-a fost dat să văd până astăzi: în sala cea mare a Casei Naționale românești din Arad aveau să vorbească țărănilor români din comitatele Arad,

presiunea alianței acesteia boierii în urmă se pleacă și admiseră atât banca țării, cât și reforma comunală și cea electorală. Prin compromisul acesta întâlnindu-se pe de o parte diferențele între deputații români, pe de altă parte ieșind tot mai tare la iveală reabilitatea între Români și Ruteni la prezidiul băncii țării și la puterea economică concentrată în el, Românii democrați se despărțiră de aliații lor, deveniți contrari, și se aliară cu deputații proprietății mari române într'un club român unitar. Puterile clubului acestuia ajunseră spre a stăpâni Dieta întreagă și a îndeplini în contra opoziției crâncene a tuturor celorlalte fracțiuni toate reformele dorite de democrați. La finea periodului de legislatură erau sancționate: banca țării, desființarea propinației, noua lege comunală și reforma electorală pentru Dietă, după ce intrase în vigoare și noul regulament pentru alegerile în Cameră. Lucrările Dietei au fost un șir neîntrerupt de izbânzi pentru Români.

Succesele legislative nu au rămas fără consecvențe pentru atitudinea administrației. Sub înfrurirea lor, guvernul de altfel contrar Românilor, s'a văzut silit, să le realizeze și postulatele administrative. În timp relativ scurt, guvernul a împlinit toate dorințele Românilor, exprimate mai înainte zădarnic prin zeci de ani, numind un vicar general român în Dieceză și un prezident român la tribunalul din Suceava, punând inspectori școlari români pentru diferitele districte și pentru țara întreagă creând o secție română la pedagogiul din Cernăuți și înființând un gimnaz român la Câmpulung. Chiar cererea cea mai nouă, sistemizarea unei catedre pentru istoria română la universitatea din Cernăuți, fu admisă, încă înainte de ce și terminase studiile titularul designat.

Atracțiunea ce zace în putere exercită influența ei și asupra populației. Toate celelalte națiuni din Bucovina solicită acum prietenia Românilor și cu ocaziunea cadastrului național, prevăzut de legea electorală pentru Dietă, vre-o zece mii alegători ruși s'au introdus în cada-

strul român declarându-se Români. Așisderea și la recensământul poporului, o mulțime de oameni ce nu știu o boabă românească s'au declarat Români.

În prezent, puterea Românilor s'a consolidat astfel, că există puțința, de a rezolva și problemele curat naționale, adică de a introduce limba română mai întâiu în direcțiile autonome și apoi în cele ale Statului, de a asigura întrebuințarea limbii române după placul părinților în școlile populare și de a cuceri pentru biserica greco-orientală autonomia dorită pe baza congresului bisericesc. Spre a garanta succesele acestea, la inițiativa domnului Aurel Onciul s'au împăcat în urmă după o luptă crâncenă și partidul democrat cu cel fost popular, încât azi toți Românii din Bucovina formează un mic partid național. Asupra problemelor din chestie va hotărî Dieta viitoare, pentru care tocmai acum sunt scrise alegerile. Problemele amintite nu se pot rezolva, decât în coînțelegere cu Rușii, orice majorizare în chestii naționale fiind exclusă, deoarece minoritatea prin obstrucție poate zădărnici oricum o hotărîre unilaterală a Dietei. Un compromis este aproape sigur, deoarece și Românii și Rușii suferă asemenea, sub rezultatele politice boierești din trecut. Limbile amândurora sunt excluse din viața publică, școala este sustrasă ingerinței lor și în biserică stăpânește fără control guvernul. Ambele părți pot numai câștiga prin un compromis; fie el cât de rău, totuși starea creată de dânsul trebuie să fie mai bună, decât cea actuală.

Astfel dispoziția pentru compromis este excelentă. Ori dacă compromisul probabil va devia dela linia medie mai mult în folosul Românilor sau al Rușilor, atârnă dela tăria reprezentanței lor, care la rândul ei este o urmare a solidarității naționale. Pe partea Rușilor solidaritatea este în moment complectă, fără greutate ei au compus și o listă comună, pentru alegeri, care, cât se pare, va trece fără de luptă. Altfel pe partea Românilor. Ei adevărat că sunt aliați într'un singur partid; dară tocmai din cauza a-

ceasta ies cu atât mai mult la iveală ambițiunile personale; fiecare funcționarăș român din Bucovina, devenit abia definitiv, se simte om de stat și chemat a fericii poporul. Candidaturile răsar ca ciurpercile după o ploaie caldă și simțul de disciplină fiind de tot nedesvoltat din cauza lungei ere absolutistice-boierești, fiecare candidat, voiește să se valideze, iar validitatea, lipsind orice contrast de idei și de principii, se încearcă prin luptă personală înjurându-se și clevetindu-se rivalii. Cine dispune de 100 de coroane, scoate o gazetă săptămânală, tipărind întâiu număr pe bani gata iar ceilalți pe credit, și în gazetă batjocurește pe toți ce nu-i convin. Astfel lupta electorală între Românii din Bucovina oferă un spectacol de tot penibil. Nu încapă însă îndoială, că vitalitatea probată a elementului românesc din Bucovina va învinge și faza aceasta, și că din gălăgia electorală se va alege în urmă o ceată de bărbați, cari în Dietă vor merge mână în mână și cu puteri unite vor rezolva spre binele neamului românesc marile probleme naționale pendente.

Problema națională în Austria și art. XIX

de dr. Mihai A. Popovici

IV.

Din tot sbuciumul acesta, ilustrat mai sus în fazele principale ale luptei din Bohemia, iese la iveală tendința guvernului de a fi în adevăr un factor, care stă peste diferențierile sociale și naționale.

Guvernul în toate țările ar trebui să fie acea putere, care cumpănind fără parțialitate exigențele diferitelor pături sociale și a diferitelor națiuni, luând în considerare atât interesele întregului, al statului cât și al părților lui competente, fie că e vorba de indivizi, de diferite grupări sociale sau naționale, găsește calea mijlocie prin care împacă pe toți, fără ca să sature până la înbuibare pe cei favorizați și fără ca să arunce în temniți pe cei năpăstuiți.

Soluția practică, pe care atât guvernul austriac, cât și curtea imperială*) și curtea administrativă

*) Curtea imperială recunoaște art. XIX, chiar și puterea de a abroga legi anterioare.

Cenad și Bichiș, frunțașii mișcării naționale de peste munți.

Încă de pe la 9 ore se putea observa o transformare în înfățișarea unguerească a orașului: din spre gură de prin cafenele, de prin diferite colțuri ale orașului vedea-i sosind în grupuri disciplinate, mândrii țărani români și preoți vioi îndreptându-se cu pas hotărît, și vorbind limpede românește, spre Casa Națională. O luarăm și noi într'acolo prin strada Deák-Ferencz.

Am trecut întâiu pe lângă o veche bisericuță românească, înăbușită de hotelurile cu multe caturi ce s'au înălțat în urmă, pe locul cimitirului românesc de altă parte dată. Am lăsat tot pe dreapta, „Librăria diecezană“ cu vitrina-i prea modestă, fără gust aranjată, deși credem, că n'ar trebui să fie în Ardealul unguir librarie mai luxuasă, ca să se impue mai mult, decât librăria românească. Lăsăm pe stânga strada ce duce la biserică românească, episcopală, impozantă și încăpătoare clădire cu două turle înalte dominând o piață largă, trecem cu măhnire în suflet de „Palatul Tribunei“, lăsăm pe dreapta casa episcopului greco-oriental plecat din Arad și lăsând de dreapta o biserică calvină, mai trecem, ceva mai departe de stânga, în cartierul românesc, de Capela Anabapțiștilor a acelor puțini Români pentru cari contribuția pentru școală și biserică era o sarcină prea mare pentru patriotismul lor.

Grupurile de țărani români s'au tot înmulțit, s'au tot apropiat, s'au unit. Acum strada toată, cât vezi cu ochii, e a lor. În haina lor albă

ca o uniformă ei sunt o armată pe care o simți gata de sacrificii.

Mai e o jumătate de ceas până la deschiderea întrunirii ce are loc la oarele 11 ziua, și cu greu ne putem strecura, prin sălile laterale spre scena ocupată de frunțași, de câteva doamne. Sala e tixită și oglinzile mari din sală ni-o arată uriașă. Prin ușile deschise vezi aceeași mulțime deasă în sălile dimprejur, iar prin cele cinci largi ferestre ce dau la stradă vezi o mare de capete. Gerul era prea mare însă, în această zi de 3/16 Februarie 1911, pentruca să se fi putut ține întrunirea supt cerul liber precum se îngăduie în Ungaria, și atâția țărani veniți pentru o idee, cu toată iarna grea, din satele lor, depărtate unele de peste 150 klm. de Arad, s'au întors fără a fi auzit cuvântările frunțașilor, dar cu mulțumirea că i-au văzut, că li-au vorbit, că au strigat și ei puternic „trăiască!“, că au văzut adunați mulți Români la un loc, și, plecând la vetrele lor, se simțiau mai tari și mai mândri de conștiința lor românească.

Prin două lucruri se deosebete radical, ca primă înfățișare o întrunire de peste munți de una din România liberă. Întâiu, grin faptul că ascultătorii din sală, exceptând câțiva preoți cari n'au luat loc pe scenă, sânt toți țărani, purtând cu mândrie portul național; și al doilea prin faptul că pe scenă, în față de tot, privind în ochi pe oratori, stă, în uniformă, polițaiul orașului și un notar al guvernului. Luau note stenografice și stau gata să spargă întrunirea la cea dintâiu greșală.

Totuși, n'am văzut sală pricepând mai înimos cuvântările oratorilor, n'am văzut unire mai sinceră și mai frățescă între popor și diriguitori, și n'am auzit mai curajoase cuvântări decât cele rostite de acești frunțași amenințați cu temnița la cea mai mică nestăpânire a graiului lor românesc.

Câtă umilitoare deosebire între acest auditor de țărani frumoși, inteligenți și mândri și masele de ariviști sau căprăriile de vînduți ce umplu pe rând sălile de întrunire la noi; câtă rușinoasă deosebire între felul cum se ascultă, se aprobă sau se întrerup frunțașii de peste munți și felul cum se tolerează și se aclamă insultele ce se aduc pe rând tuturor frunțașilor neamului, necruțându-se nici Tronul, distrugându-se idealul din sufletele celor tineri, creându-se generații de ariviști sau de blasați fataliști cari nu mai pot crede în sinceritatea nimănui!

La noi, partidele au încetat să mai însemne gruparea în jurul unor convingeri, căci programele tuturor partidelor se confundă astăzi prin aceeași timidă notă democratică, și nu mai înseamnă astăzi decât gruparea, interesată sau ba, a simpatilor în jurul unei persoane. Simpatia fiind un ce elastic, pierzându-se cu vrâsta, câștigându-se în schimbul oferiței unei pâni, nimic mai natural decât primenirea scandaloașă a partizanilor, trecendu dela un partid la altul nu numai la schimbarea șefiei unui frunțaș sânt destul de numeroase pentru a îngădui o scisiune, dar cu orice prilej și în vederea oricărui interes. În asemenea condițiuni nu numai că trecerea dela un

a dat'o art. XIX în interesul păcii, deși poate că adevărul teoretic e mai mult pe partea contraliștilor germani, a fost prima etapă a rezolvării problemei naționale.

Alinea 3 din art. XIX cuprinde dispozițiile cele mai reale ale înțelesului art., și practica a încercat să dea cu deosebire acestui pasaj interpretarea cea mai largă.

E un fundament cultural de prima ordine principiul exprimat în alinea 3, fiindcă el cuprinde pacinica rânduială a instrucțiunii publice într'un stat locuit de atâtea individualități etnice cu desăvârșire heterogene. Instrucțiunea publică dispune acest alineat, să fie astfel întocmită, încât fiecărei națiuni să i-se pună la dispoziție toate mijloacele necesare, ca să se poată desvolta și cultiva în limba națională, și nimenea să nu poată fi silit cu forța, să primească instrucție în altă „limbă de a țării“, decât în limba sa națională.

Efectele interpelării acestui alineat își au și ele partea lor comică, așa d. e. în Bohemia în executarea ad literam legii, s'a scos instrucția limbii germane, până atunci obiect obligatoriu în școlile boheme, iar în școlile germane s'a scos limba bohemă, așa că Bohemii nu pot fi deobligați cu forța să învețe nemțește și invers; în Moravia legea a fost interpretată mai pacinic și în școlile germane din Moravia s'a introdus limba bohemă ca obiect obligatoriu și invers.

În acest alineat se zice, că instituțiile pentru instrucția publică să fie astfel întocmite, ca fiecare națiune să primească mijloacele necesare. Se impune întrebarea, cari sunt mijloacele necesare și până la ce grad trebuie statul să ofere mijloacele necesare? Aici interpretarea largă și binevoitoare de până acum se îngustează, rezonațele politice mai înalte își scot capetele îmbătrânite cu vederi slăbite și cu respirația astmatică și se dă interpretarea, că statul n-are alt deobligământ, decât de-a oferi instrucția populară cu cei 8 respective în unele țări 6 ani obligatori dela vârsta de 8—14 ani, în celelalte ramuri ale instrucției, statul, după interpretarea aceasta nu trebuie să ție cont de nici o paritate, nici la instrucție în școlile medii, nici la studiul universitar, așa că înființarea de școli sau vezi Doamne crearea unei universități, care pe baza § 11 a legii despre reprezentarea imperiului, cade în competența parlamentului, nu se admit executându-se art. XIX, ci făcându-se mici concesiuni politice, pentru sprijinul oferit guvernului de diferitele partide politice reprezentate în parlament.

Interpretarea politică pacinică în interesul bine priceput al consolidării imperiului și a bunei înțelegeri între diferitele națiuni ar trebui să stea pe fundamentul solid al parității în întreaga instrucție atât elementară, medie, academică, cât și în instrucția specială industrială, agrară și comercială. Nesfârșitele certe și mai ales brutaliza-

rea fără seamăn a Italianilor în chestiunea facultății juridice, e dovadă luminoasă, că suntem departe de imparțialitatea suverană a interpretării legilor și în Austria.

Cu toate acestea printr'o înțelegere profundă a chestiunii acesteia, mai departe prin dreapta apreciere a valorii culturale și prin dorul real și sincer de progres a tuturor popoarelor din Austria, curtea administrativă a admis interpretarea largă și sănătoasă a art. XIX cel puțin în instrucția populară. Instrucția publică în limba națională are pe lângă enorma importanță pedagogică și importanță politică, și cu atât mai mult era chemată atât curtea imperială cât și curtea administrativă, să rezolve practic în favoarea națiunilor problema instrucției. Ziemiakowsky în discuția art. XIX arată cu drept cuvânt, că „acei copii, cari sunt siliți să primească instrucția într'o limbă străină, nu sunt egal îndreptățiți cu copiii, cari primesc instrucția în limba națională“, așadar, că violează egala îndreptățire. Prin instrucția forțată a unei limbi străine, elevii sunt degradați la cetățeni de gradul al II-lea, și sentimentul acestei degradări născut pe băncile școlii, se continuă și în instrucția superioară, și în viața practică, și se ține lanț până la moarte.

Politica în Ungaria

Budgetul Statului.

Semioficios se anunță, că imediat după sfârșirea dezbaterii proiectului de recruți, Camera va începe dezbaterile budgetului statului.

La luptă!

Din desimea pădurei mlăștinoasă a politicii ungurești, se aud croncănite sperietoare de cucuveae. Semnul de luptă pentru sufragiul universal, egal și secret a scos din țifini pe cucuvaele dela „Budapesti Hirap“, cari în primarticolul de azi, al acestui ziar, scriu următoarele:

„Noi nu voim sufragiul universal, egal și secret... și ori unde și-ar ridica hidra capul, în tot locul și totdeauna ne va găsi gata de luptă, înarmați... Suntem într'o luptă turbată cu Austria, vecini flămânzi, ai căror aliați sunt aici, în lăuntrul hotarelor noastre, ne înconjoară. Putem noi oare ca sub lozinca drepturilor omenești să ne permitem luxul aceluși joc, care se numește universal și egal, și care, vedem, ruinează pe alții mai mari, mai puternici, mai numeroși și mai norocoși decât noi?... Nu știu, suntem noi oare

orbi, ori nebuni, când în societatea internațională, a agitatorilor naționaliști și a unor triști ungurași, voim să ne apărăm unitatea națională. Ce apărare și ce fel de unitate națională va fi aceea, pe care Justh voește să ne-o elupte prin ajutorul agitatorilor români și slovaci? Ce fel de unitate națională și în general ce scop universal serios va servi acel parlament, în care va fi partid unguresc, slovăcesc, românesc, ori probabil, german și croat? Acesta nu va fi mai mult legislația națiunii, ci cortul de bătaie al naționalităților. E drept, că aceștia nu vor putea face nimic în contra Ungurilor; dar din potrivă, și Ungurii se vor dovedi neputincioși față de celelalte naționalități și nimic nu vor putea să-și elupte pentru sine, de oare ce aceia vor împedece aceasta. Un astfel de parlament voesc partidele independentiste? Nu cred. Mai curând cred, că ele nu știu ce fac“.

Dar nu numai aceasta e „primejdia“ ce va rezulta din introducerea votului universal, strigă disperatul B. H.

„Negreșit, cea mai mare parte a comitatelor din Ardeal, la Sud și în comitatele dela Nord vom avea perderi mari. Aici ne vor distruge, încât nici sămânță de ungur nu va rămânea. Națiunea unitară se va descompune după naționalități și e chestie de timp, când acestea se vor separa după hotare, când pe teritorii izolate ele se vor desvolta în unități politice și când vor începe ele a se numi pe sine națiuni, sau și pe Unguri numai naționalitate“.

Dar acesta este numai începutul de-strămării, deoarece sfârșitul va decurge în Viena, se vaetă B. H. „Îndată ce s'a înfrânt unitatea națională ungurească și a încetat puterea ei de unificare: tot așa va înceta puterea de rezistență a acestui Stat și din mănunchiul de vergele una câte una vor rupe bețigașele. Iată pentru ce ni-s'a aruncat pe masa încărcată a idealurilor noastre naționale mărunțul lui Eris; iată pentru ce solicită oratorii oaspeți vienezi, aceia, cărora Lueger le-a încredințat testamentul secret universal, în parlament, în ziare și în adunările lor, ba chiar și în adunările țuțuliștilor (socialiștilor. N. R.) și a sociologilor noștri panacea, sufragiul universal și secret, pe seama Ungariei“.

Am dat în traducere românească aproape întreg articolul lui „Budapesti Hirap“ intitulat „Celalalt“, ca să se vadă nu numai stupiditatea, ci și obrăznicia

partit la altul nu desonorează, dar primirea transfulgilor pare că cinstește un partid.

Peste munți însă, unde lupta e sfântă, aducând frunzașilor temniță în loc de sinecure, și se dă, mai presus de persoane, pentru apărarea naționalității românești și a limbii strămoșești, e trădător de neam frunzașul ce fuge din luptă pentru o situație, și adânc vinovat acela ce ar cerca să trivializeze lupta târând-o la personalități meschine.

Și când vezi cât e de demnă lupta pentru o idee, cum, atunci numai, entuziasmul poate încălzi milioane de suflete înfrățindu-le, ai dori par'că o primejdie care să ne redeștepte, ori dictatura timporară a unui Român de bine care, în ciuda partidelor ce se sfășie, să ne scape biata țară.

La întrunirile de peste munți, nu sunt „aplaude frenetice, entuziaste, prelungite și îndelung repetate, etc. etc.“ nu se aplaudă dar se strigă într'un glas românește: „Trăiască!“. Aplauzele, la drept vorbind, sunt gesturi ridicole și cam nedemne de o ființă cu graiu. Aici aplaudă în felul lor berzele, cocostârcii și alte dobitoace cu capul mic și pliscul mare, îndrăznești însă a spune tare sau cu vocea tremurândă de emoțiune: „Trăiască“. E mai demn, mai românesc!

Oratorii nu zic ascultătorilor nici „Onorat auditoriu“, nici „Domnilor“, nici „Domnii mei“, nici „Iubiți cetățeni“, etc., ci „Fraților!“, și această frăție există sinceră între cel de pe scenă și cel din sală, între țărani și cărturarii lor; ea formează puterea Românilor de dincolo și a for-

mat partea emoționantă a întrunirii la care am asistat.

„Dacă prin vrednicia părinților mei am avut norocul să nu sufăr de foame ca voi, să nu-mi fie teamă că mâne copilașii nu vor avea pâinea de toate zilele, durerile voastre le resimt adânc în sufletul meu“ a spus cu durere în glas avocatul Bontescu și tot dânsul, răspunzând celor ce susțineau că țărani neștiutori de carte să nu poată vota, a spus: „dar oare numai o scrisoare este pe lumea asta? Scrisoarea de pană pe hârtia cea albă? Nu. Mai este o scrisoare mai sfântă decât aceasta, este scrisoarea ascuțitului ferului de plug, cu care tai brazdă neagră și adâncă, din care răsare pita cea albă pe seama bogaților!“ iar voinicul Român Vasile Goldiș a îndrăznit a spune de Unguri: „Vă dăm tot, cum v'am dat de mii de ori munca noastră, cum v'am dat osteneala noastră, cum v'am dat banii noștri, cum v'am dat și fetele noastre, dar limba nu v'am dat-o nici odată și nici nu v'o dăm!“ Când asemenea cuvinte, rupte din suflet românesc rănit, au îndrăznit a spune cu toată prezența jandarmilor unguri și ceilalți frunzași cari au vorbit: dr. Aurel Vlad, dr. Stefan C. Pop și părintele Lucaci, să te mire însuflețirea patriotică a unor simpli țărani, să te mire că nu a fost idee, nu a fost cuvânt care să nu fi fost pe deplin înțeles de cei umili din sală? Să te mire întreruperile lor pline de haz, de duioșie, de energie, sau spirit de jertfă?

Când frunzașul Aurel Vlad a dat exemplul Polonilor din Prusia, recâștigând în alegeri locurile pierdute, au strigat într'un glas: „Și noi vom

face!“ când s'a vorbit de necesitatea pentru izbânda Românilor a votului universal, au strigat: „Îl vrem!“, „Îl vor până și Jidani!“ când s'a pomenit numele împăratului, au strigat sincer țărani Români: „Trăiască Majestatea Sa!“ când s'a pomenit de lipsa unei clase boierești românești, vechii boieri dispărând în Ungurime, un țăran a zis cu mândrie: „suntem săraci, numai credincioși!“ „și noi lucrăm și ducem greu!“; la o speranță de viitor mai bun s'a strigat un mișcător „Amin!“ când s'a vorbit de piedecile la o împăcare sinceră cu Ungurii, s'a strigat cu haz: „Jidani fac gâlceavă!“ când s'a spus, că cel mai mare dușman al votului universal e contele Tisza, au strigat unii: „Jos cu el!“ și pe dată altul în glumă a zis tare: „Ba sus cu el!“ și încetișor: „Sus, în ștreang!“ iar când, în inimosul său discurs, d. Goldiș a arătat, că vor dușmanii „să ne fure limba, haina sufletului“, au strigat impresionat: „Nu li-o dăm nici cu capul!“

Și când, la sfârșitul întrunirii, în locul voicerărilor bucureștene de „La Palat!“ necesitând intervenția pompei cu aburi, și în locul dispariției cam pe furis a șefilor, am văzut țărani demni și modești strângându-se în jurul frunzașilor, sfătuindu-se cu dânsii, mulțumindu-le cu emoție și risipindu-se disciplinați, comentând vorbirile și am auzit pe un țăran zicând: „când ne-a vorbit Victor Bontescu de scrisul nostru cu plugul în brazda neagră, ni'a strâns așa ceva de gât, că nici n'am mai putut să strig „Trăiască!“, atunci par'că nici eu, stenograful blazat, n'aș fi putut în acea clipă să strig „Trăiască!“ — („Neamul Românesc“).

ungurească, care nu cunoaște margini când este vorba ca să ni-se dea drepturi și nouă naționalităților, cari și noi contribuim cu avutul, sudoarea și sângele nostru la susținerea acestui stat nefericit, numit Ungaria. Nimic nu ne va putea însă opri în lupta pentru câștigarea drepturilor ce ni-se cuvin.

Inimicul baricadat ori va deschide de bună voie porțile parlamentului de clasă, ori puterea irezistibilă a poporului va zdrobi aceste porți.

La luptă deci, voi toți ce-i asupriți și lipsiți de drepturi!

Veniți cu toții să luptăm pentru sufragiul universal, egal, secret și după comune.

Știri din Croația.

Din Zagreb se anunță, că nu e ade-rată știrea despre numirea prefectului Gheorghe Dedovici de ministru croat. Nici nu poate fi vorba despre complinirea fotoliului ministrului croat, până când debaterile Saborului nu vor ajunge în stare, ca să asigure trebuințele autonome ale țării.

Până azi s'au anunțat 22 interpe-lații și de aceea se va ținea și seara ședința, ca astfel Saborul să poată rezolvi potopul de interpe-lații. Azi dimineață în decursul discuției la răspunsul la mesaj s'a iscat o ceartă aprinsă între deputații Ivici și Krainovici, în care s'au amestecat și partidele autonome și membri de-ai coaliției, încât ședința a trebuit suspen-dată.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 10 Martie.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m. Prezidează *Berzeviczy Albert*.

Darvai Fülöp, raportorul comisiei de imunitate raportează despre câteva cazuri de imunitate.

La desbaterea proiectului de recruți se mai anunțase la cuvânt deputatul *Lovász Márton*, dar acesta nefiind prezent,

Președintele închide desbaterea generală.

Vorbirea ministrului Hazay.

Hazay Samu (ministru de honvezi): Reflectează numai la acuzele aduse în contra membrilor armatei comune. Acuzele acestea nu sunt adevărate, de oare ce membrilor armatei comune nici prin gând nu le-a trecut să perhorescheze Ungurii, dimpotrivă îl sprijinesc, de oarece acesta este avantajul capabilității de luptă a armatei. (Aprobări vii).

Cauza lipsei elementului unguresc din statul ofițeresc e, că foarte puțini se anunță pentru cariera militară. Nu cantitativ, ci calitativ. Numai aceia înbrățișează cariera aceasta, cari pe altă cale nu se pot feriți.

În școalele militare sustă contingentul după cvotă unguresc, dar între ofițerii absolvenți nu, deoarece nu pot presta examenul. Ungurul nu voiește să ocupe oficiu militar, pentru că dacă și se înrolează, voește să fie husar, deoarece aceasta corespunde firei sale domnești. (Aprobări sgomotoase în stânga).

În chestia dărei pentru scutirea dela armată va prezinta un proiect bazat pe progresivitate dreaptă.

Trupele sanitare sunt foarte bine organizate. Șeful statului major al armatei e supus ministrului de războiu, care în înțelesul legii încă e responsabil. (Aprobări.) În timpul cel mai

scurt fiecare membru al statului major va ști să vorbească ungurește. (Aprobări).

Cont. Batthány Pál: Așa e și corect!

Ministrul Hazay: Dreptul de duel militar este limitat. Astfel ar trebui să porceadă și societatea.

În chestia sporirii honvezimei declară, că în cadrul legii militare se va îngriji și de aceasta, întrucât actualminte contingentul de 12.500 oameni s'a urcat la 25.000, dar de aici se acopere și contingentul pentru cavalerie.

Miliția este afirmarea voinței statului față de străinătate. Burghezimea este dușmanul miliției, dar aceasta e o scădere omenească, întru cât în pace nu-i place să cugete la războiu.

Celelalte state economice fiind mai înaintate, stau mai bine în privința aceasta. Din considerații comerciale trebuie să avem o marină bună.

Roagă Camera să primească proiectul ee a prezentat. (Aplauze și ovații în stânga).

Baronul Solymosy Ödön (raportor): Alcoolismul nu cade în vina miliției. *Noi deputații știm mai bine, câte licențe pentru vinderea beuturilor mijlocim...* (Sgomot și ilaritate în dreapta).

Strigăte în stânga: Asta e incompatibil!

Baronul Solmosy Ö.: Roagă primirea proiectului. (Aprobări în dreapta.)

Președintele cheamă la ordine pe Solymosy pentru afirmația, că deputații mijlocesc licențe pentru vinderea băuturilor.

După vorbirea de încheiere a lui **Bakonyi Samu**,

Camera votează întreg proiectul de recruți și respinge modificările propuse.

Scrisori din Viena

Ziua morței lui dr. Lueger — Meditații

Viena, Martie.

La 10 Martie a. c. s'a împlinit un an, de când marele și neuitatul primar al Vienei *dr. Carol Lueger* și-a închis ochii pentru vecie. Când ne reamintim această zi tristă, în care au pierdut neamurile din Austro-Ungaria și dinastia mai mult decât se crezuse în momentul prim, ba nici azi, după un an nu știu aprecia aceasta pierdere: ne cuprind aceiași fiori de teamă și desnădejde ca și în săptămânile de agonie. Lumea nu se putea împăca cu gândul, că un corp atât de robust și a cărui suflet nu s'a alterat de fel sub greutatea suferințelor boalei și bătrânețelor, să fi murit. O astfel de moarte, ca cea hărăzită de soartea lui dr. Lueger, nu s'a mai întâmplat și poate nici nu se mai repețește. Toate clasele societății Capitalei de două milioane, provincia ba toată străinătatea a urmărit cu cel mai viu interes soartea tragică a acestui om rar precum și fazele morbului său lung, care nu se putea lecui. Zi de zi se adunau înaintea primăriei mii de oameni, și petreceau acolo până târziu noaptea, doară vor afla ceva despre starea lui. Și mulțimea era cuprinsă de o agitată bucurie, când auzia, că Lueger a luat cât de puțină hrană sau a adormit ușor, ori că a adresat celor din jurul său iarăși o glumă presărată cu umorul său drastic, cum s'a întâmplat aceasta până în momentul agoniei...

Toate aceste icoane se deșteaptă în amintirea noastră precum și acel taolou sublim oferit de înmormântarea lui va rămânea neșters înaintea ochilor noștri sufletești. Vedem din nou șirul nesfârșit al celor ce plâneau și în mijlocul lor se vede și carul de cununi al Românilor din Ungaria, iar pe lângă acestea, deputațiunea Românilor înbrăcați în costumul lor național veniți anume să dea cea din urmă mulțumită marelui mort pentru curajul și statornicia, cu care le-a apărat cauza. S'a ivit de multeori întrebarea, ce l-a îndemnat pe Lueger să se amestece în raporturile celor două state și să ia poziție în chestia naționalităților, el, care în primul rând era Vienez și avea cea mai mare mândrie a se ști primar al Capitalei și reședinței împărătești?

Cine a cunoscut pe dr. Lueger nu se va mira de fel de aceasta și nu se va îndoi nici când asupra motivelor, cari l-au îndemnat l-a aceasta. *În pieptul lui a bătut o inimă plină de cel mai curat și idealist patriotism austriac și în*

acelaș timp a fost și un democrat din creștet până în tâlpi. Ca patriot austriac a trebuit să-l amărească desvoltarea relațiilor politice din Austria. Înaintea ochilor lui sufletești se ridica totdeauna o Austrie mare și unitară, o constituție, care să aibă o bază acceptabilă pentru toate naționalitățile, cari toate să contribuie prin concursul lor cultural și economic la ridicarea prestigiului și întărirea Monarhiei. Întru realizarea acestui ideal politic al său pentru el nu era de ajuns dualismul și prin urmare este numai natural, că a fost și cel mai mare dușman al ideilor cossuthiste. Toată conștiința lui de Austriac mare l-au făcut cel mai hotărît și neîmpăcat dușman al Maghiarilor. Că în acelaș timp a fost un prieten și tovarăș de luptă al naționalităților nemaghiare, nici nu mai are lipsă de explicare.

Dr. Lueger a recunoscut de timpuriu, că atât dinastia cât și consolidarea unui stat habsburgic ca stat unitar își află cele mai naturale propte în Români și celelalte naționalități nemaghiare. Modul său de gândire pronunțat democrat și iubirea sa de oameni au contribuit apoi în mare măsură să întindă națiunilor asuprite mâna sa de ajutor în lupta, ce o poartă pentru eluptarea celor mai primitive drepturi politice. În modul acesta a devenit dr. Lueger cel mai mare contrar al domniei maghiare și cel mai mare prieten al Românilor, pe când presa ovreo-maghiară îl batjocuria pentru acest rol al său, de care însă dânsul totdeauna a fost mândru.

În decursul timpului de un an, care s'a împlinit la 10 Martie a. c. s'au întâmplat multe evenimente, cari au arătat în mod clar pierderea mare, de care am avut parte prin moartea lui dr. Lueger. E drept, că a lăsat un testament politic pe seama urmașilor, dar în viața politică, ca în cea privată — moștenirea se administrează numai arareori în spiritul testatorului. Nu voim să acuzăm în șirele acestea. Poate personalitatea lui a fost atât de mare, atât de mult se ridica peste ceilalți oameni, încât toți urmașii trebuie să pară mici și neînsemnați în raport cu dânsul, oricât de distinși sunt. La tot cazul însă ideile lui Lueger vor încălzi și de aici înainte pe toți acei, cari vor avea lipsă de un mijloc și o armă în lupta lor pentru renașterea Imperiului. Natural comandantul acestei lupte, care se poartă contra trufiei maghiare, și care va ridica cel dintâiu cuvântul în aceasta luptă, nu mai trăiește.

Personalitatea lui mare a fost în anumită măsură simbolul unității Monarhiei, întruparea intereselor dinastiei și ale tuturor neamurilor din Austria prin un patriotism curat și liber de orice bizantinism.

E natural, că gloatele își pierd capul, când cade comandantul, care a ținut sus steagul luptelor. Dar spiritul, care li-a fost înșuflat acestor gloate și cari le ducea la învingere, acel spirit, care a făcut din oștirea politică alui Lueger aceea, ce este, n'a pierit încă. El trăiește încă și va mai avea prilej să-și arate puterea, când va ajunge treaba la o probă serioasă și decizătoare. Programul lui Lueger se va da uitării tot așa puțin precum se va șterge din conștiința poporului numele bărbatului, care l-a creat!

Austriacus.

CRONICA EXTERNĂ

Sporirea flotei turcești

Una dintre cele mai importante chestiuni pentru tinerii turci, este crearea unei flote puternice, care să facă față oricărui atac venit dinspre mare, iar la aceasta nu se poate ajunge decât prin sporirea simțitoare a celei existente.

În ajutorul guvernului, pentru realizarea „marelui plan” vine „Societatea Națională” care și-a propus să strângă fondurile necesare.

La început s'a făcut apel către bogătașii pătrunși de ideea sfântă a panislamismului, ca să ofere fiecare sumele ce-i vor sta în putere, dar acest apel n'a avut aproape nici un răspuns.

Văzând, că sentimentul național nu poate învinge „Societatea Națională” s'a simțit nevoită să se folosească de bigotismul musulman, și a cerut șeic-ul-islamului să aprobe, ca în locul animalelor ce se oferă ca jertfă, să se aducă bani, cari să fie destinați fondului flotei. Șeful religiu-

nei însă de teamă, să nu se întâmple vre-o perturbare în credința drept credincioșilor săi, n'a admis această cerere, motivând refuzul pe prevederea expresă a Coranului, ca la marile sărbători ale islamului să se aducă tradiționalele jertfe

Atunci în urma propunerii ziarului „Tanin” și intervenției aceleiași societăți naționale, s'a hotărât să se recurgă la ajutorul „Zekeat”-ului.

„Zekeat” sunt ofrandele, cari se adună în fiecare moschee în cutii anumite, destinate pentru ajutorarea săracilor.

Credința fiecărui musulman este, că cu cât va depune mai mult în aceste cutii, cu atât îi va fi mai asigurată împărăția cerului și de aceea sumele „Zekeat”-ului se urcă la o cifră destul de importantă.

Șeic-ul-islamul de astă dată a aprobat schimbarea destinației acestui fond și a dat cuvenitul „sariat” pentruca Zekeat-ul să fie încredințat „Societății Naționale”, asigurând pe drept credincioși, că în fața nevoiei ce o are patria de a-și mări flota ceice oferă sumele vor fi tot așa de siguri ba chiar și mai mult încă, de bunătațile vieții viitoare, ca și în cazul când s'ar fi folosit săracii de ele.

Cu toate acestea formele exterioare pentru perceperea acestor sume trebuiau păstrate. Tradiția cere ca banii să fie rădăcați de săraci și în fața acestei credințe s'a hotărât ca fiecare moschee să ofere banii mai întâiu unui sărac, iar acesta să-i cedeze de „bună-voie” flotei.

Ori cum ar fi însă, Societatea Națională care și-a propus să vie în ajutorul guvernului și să strângă banii necesari flotei, speră ca în scurtă vreme să realizeze o parte din planul său.

Societatea contează pe organizațiunea pan-islamismului, care ține într'un singur mănunchiu, strânși în jurul ideii religioase pe cei 50 milioane de musulmani, către cari a făcut apel și șeful religiunii, în numele Profetului, prin toți hogii și ulemalele supuse jurisdicțiunii șeic-ul-islamului din Constantinopol.

Criza din Serbia

În criza ministerială a Serbiei, care zilele acestea se apropia de o rezolvire norocoasă s'au ivit în momentul din urmă noi piedeci.

Când cabinetul amenința cu abdicere, radicalii tineri au cedat și și-au dat învoirea pentru intrarea în cabinet a candidatului radicalilor bătrâni Stepanovics. Mai era în combinație și generalul Putnik. Ambii însă au refuzat ofertul, prin care s'a agravat din nou situația. Deoarece în urma acestora s'au încordat din nou relațiile dintre radicali, guvernul va face o ultimă încercare cu Bozanovics și dacă nu-i va succeda nici aceasta, își va da demisia.

Văzând regele Petru primejdia crizei, a chemat la sine pe generalul Stepanovics și l-a designat de ministru de războiu.

Statutul pentru familia regală a fost primit cu unanimitate în Skupstină. Unele ziare sunt îngrijate pentru noul statut, deoarece prevede și excluderea din familia regală a unor prinți, cari s'ar face vinovați. Ziarele sunt de părere, că fiind aceasta o chestie internă a familiei donuitoare, nu poate deveni lege pe cale constituțională, ci parlamentul s'ia numai la cunoștință acest statut.

Noul trimis german la Belgrad Griesinger nu-și va ocupa deocamdaia postul.

DIN ROMÂNIA

Scrisori din București

Pentru gimnaziul din Brad: bal ardelenesc — Opoziția la Cameră și la Senat —

București, 23 Febr. 1911. Duminecă seara a avut loc în sala Eforiei balul organizat de „Societatea studenților Ardeleni” și „Societatea Fraților Români”. A fost o serbare populară ardelenescă prin care, pe lângă scopul ajutorării gimnaziului din Brad, organizatorii au urmărit și un scop cultural-artistic.

În partea artistică, care a precedat jocul, un rol covârșitor a avut corul Seminarului Central bogat alcătuit din toate elementele sale, încât abia încăpea pe scenă. S'a executat „Pe-al nostru steag”, Rujiță”, „Cântecul nopții”, „Deșteaptă-te Române” etc.

Cel din urmă a trezit o însuflețire de nedescris în țărani și țărancele noastre din Ardeal. Ascultat de toți în picioare, imnul suferințelor și nădejzilor noastre a fost bisat, așa că strofele dela sfârșit au trebuit să fie repetate.

O frumoasă contribuție a dat părții artistice d. Vulpescu, elev al conservatorului de muzică. „Mărită-te mândra mea” mult gustat de mândrele și voinicii din sală și doinele cătânești au fost cântate de d. Vulpescu cu mlădierea, trăgănarea și timbrul în cari își leagă România din Ardeal cântecile lui. Părea că nu în România crescuse cântărețul, ci pe plaiurile Ardealului între jocul satului și munca câmpului, între dragoste și cătănie.

Ca și la șezătoarea dată de „Societatea Studenților Ardeleni” și „Societatea Studenților Macedoneni”, acum câteva săptămâni, d. I. al lui Gheorghe, elev al Conservatorului de artă dramatică și membru al „Societății Studenților Ardeleni” a declamat, cu multă măiestrie, cu multă pătrundere, puternica doină a lui Eminescu; apoi „Oltul” de Goga, și „Noi” de același.

După alte contribuții la partea artistică, care a ocupat mai bine de o oră, a urmat joc. Orchestra lui Tetrade, adusă anume din Sibiu și muzica militară au distrat publicul până aproape de ziuă, făcând se alterneze cu ardelenestile preferate alte jocuri românești și moderne.

Câștigul curat al gimnaziului din Brad pare a trece de 2000 lei.

Cu puterile lor modeste și cu timpul lor scump, studenții ardeleni au făcut atâta. Ei însă văd în această contribuție a lor mai mult un indemn pentru acei — fie din România fie mai cu seamă din Ungaria — cari pot osteni și jertfi și mai mult pentru cauza culturii românești în acele părți apusene atât de amenințate ale românismului. Și văd un indemn și pentru acele persoane, de cari, în mod imediat, atărnă îndrumarea gimnaziului din Brad.

Alegerile de Cameră, isprăvite Duminecă cu colegiul al III-lea, au dovedit încă odată că țara e guvernamentală. Guvernul a câștigat nu numai o majoritate, ci una covârșitoare.

Abia a opta parte din numărul locuitorilor va putea fi ocupată de opoziția unită și destul de puternică a liberalilor și conservatorilor democrați în aceste alegeri — și asta admitând un prognostic favorabil opoziției în balotagi.

La Senat, însă, până acum — colegiul I — opoziția se prezintă mult mai bine. Din 60 locuri ea a putut cuceri 18 făcând să se declare și 12 balotagii.

Fără îndoială guvernul va avea o majoritate destul de frumoasă. Totuși se prevede că dela colegiul al doilea de Senat și din balotagiile declarate opoziția va mai cuceri un număr însemnat de scaune, încât ea va fi reprezentată în adunarea bătrânilor mai bine decât se obicinuia până acum.

Correspondent.

Participarea României la expoziția din Roma

Hotărârea luată de guvernul conservator ca României să participe în mod oficial la expoziția din Roma, a produs, nu numai la noi — dar mai ales în Italia — cea mai bună impresie. Poporul italian, care serbează în anul acesta a

50- aniversare a Uniunii Italiei cu Roma drept Capitală, ar fi fost într'adevăr jignit că la această serbare cu caracter național, tocmai România nu ia parte.

Cu atât mai mult că la aceste serbări, au răspuns nu numai toate statele din Europa, dar chiar și din celelalte continente. Pentru noi României, cari suntem cei mai aproape legați de poporul italian, era o datorie să nu lipsim dela o asemenea serbare națională a surorii noastre mai mari, Italia.

Prin declararea așa de târzie a participării noastre la expoziția din Roma, România nu mai poate fi reprezentată într'o măsură mai largă, din cauza timpului așa de scurt ce mai rămâne — până la deschiderea expoziției care va avea loc la 14/27 Martie c.

Totuși guvernul actual luând de urgență măsurile necesare a asigurat o demnă participare a țării la secțiunea arheologică din Termele Dioclețiane, în care vom fi la rând cu statele cele mari.

În afară de aceasta s'a mai hotărât clădirea unei mici case țărănești în incinta castelului St. Angeli. Aceasta secțiune va cuprinde pe lângă colecțiile etnografice și câteva specimene ale artei noastre religioase împreună cu câteva din tablourile maestrului Grigorescu. La secțiunea de Bele-Arte însă a expoziției din Roma, țara noastră nu mai poate participa din cauza timpului înaintat, lucrările juriului fiind încheiate.

Organizarea expoziției se face sub auspiciile d-ilor T. Maiorescu, ministrul afacerilor străine și a d-lui C. Arion, ministrul cultelor și instrucțiunii, comisar al guvernului fiind d. C. Nanu, ministrul țării la Roma, iar delegați d-nii prof. dr. Onciu și Tzigara-Samurcaș. Toate însărcinările anterioare dobândite prin comitetul italian, cad dela sine, din momentul declarării participării oficiale a României.

Frumosul în artă

(Conferința d-nei Angela Holban)

Aseară d-na Angela Holban a ținut prima conferință de deschidere din ciclul de conferințe, în care d-sa va vorbi despre artă.

Conferința a fost ținută în sala cea mare a institutului Pompilian.

Conferințara începe prin a defini frumosul în artă.

Frumosul în artă, este emoția, pe care o simțim, atunci când privim un obiect de artă.

Frumosul în artă, spunea conferințara, nu se poate defini în mod precis; e ceva individual.

Nu toți oamenii simt la fel, atunci, când privesc un tablou, o sculptură, o piesă de teatru, o poezie

Artistul în opera sa întrupează o frântură din sufletul său El de cele mai multe ori întrupează în opera sa, caracterul lui personal.

Rafael Sanzio în opera sa a întrupat bună-tatea, sinceritatea.

Rubens eleganța, Tizian orgoliul.

Artistul nu trebuie să ne redea în opera sa natura, în realitatea ei, ci să-o transforme idealizându-o.

Natura reprezentată în mod fidel, e brută și displac.

La noi, dintre pictori numai N. Grigorescu ne-a redat nota personală a poporului, în mijlocul căruia a trăit.

Grigorescu prin opera sa a dat o îndrumare un curent naționalist, și scopul artei adevărate, este îndrumarea către curente nouă naționale.

Conferințele „Ligei Culturale”

Secțiunea București a „Ligei Culturale” reia o serie de conferințe publice, cari se vor urma în fiecare Vineri seara în sala „Muntelui de Pietate” din str. Sf. Ionică No. 9, având intrarea prin a-eeși stradă.

Începutul se va face Vineri, în 25 Februarie, prin conferința d-lui dr. Virgil N. Madgearu: „Din evoluția industrială a României”.

Va urma o parte artistică, susținută de artiști ai Teatrului Național.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Litere — Arte — Științe

AMINTIRI.

*Erai copilă, eu băiat...
Îți amintești când ne-am jucat
De-a prinsele? Tu ai căzut;
Te-am ridicat eu, abătut,
Apoi plângând acas' te-ai dus.
Plângând părinților le-ai spus
Ce s'a 'ntâmpat.*

*All' dată 'n curtea voastră, știi?
Eram o ceată de copii.
Făcusem nuntă-zarvă mare,
Iar mirele pe-un băț călare,
Sta falnic pe-armăsarul-băț.
De mult n'a fost așa ospăț
Și nic' c'o fi.*

*Apoi mai știi de câte-ori
Ne strecuram prin șezători;
Ședeam ș noi cu toții 'n rând,
Râdeam când îi vedeam râzând
Eu la sfârmat de cucuruz,
Tu te 'ncercai să 'nvârși un fus
Printre feciori.*

*Au fost, dar astăzi nu mai sunt,
Căci toate trec pe-acest pământ...
Azi nu mai vezi zburdălnicii,
În hora v'efeii de copii,
Și de se țin și șezători
Nu mai auzi doinind feciori —
Așa de sfânt!*

Nițu popii Saie.

In bibliotecă

Iarna se lupta cu primăvara. Vârfurile dealurilor erau golașe, dar printre trunchiurile copacilor puteai vedea dela depărtări mari încă covorul de zăpadă așternut în păduri. În grădinile mai apropiate pete de pământ negru alterna cu lungi pături albi, cari se lăsau până în vale în văgăuni, ori se aciuau pe sub treptele dealurilor.

Și de pe coperișurile caselor iarna se trăgea pas de pas; jumătatea coperișului, cea dinspre soare, era uscată, cealaltă își păstra încă haina de zăpadă. Dar soarele ardea și cu toate că pe călindarul de pe perete cetia numai ziua de 1 Martie, se simțea în toate, că vine primăvara...

Odaia mare a bibliotecii liceului, cu cele trei ferestri înalte, așezate spre apus, primia bucuros razele calde ale soarelui, cari se luptau cu murdăria și cu praful ce se așezase pe geamuri. Căci ferestrele se spălau numai de trei-ori pe an: în August, câteva zile înainte de începerea lecțiilor, în vacanțele de Crăciun și la Paști.

Un singur profesor ședea la masă și corecta caiete. De câte-ori substrăgea o greșală mai mare, înmuia adânc condeiul în sticlucă cu cerneală roșie și apoi trăgea apăsător o linie groasă de-un deget. Toate mișcărilor lui, nenumăratele și curioasele încruntături ale feței, — ai fi crezut, că în capul acela trăiesc douăzeci de suflete, — felul cum arunca caietele corectate unul peste altul, scârțâitura nervoasă a scaunului și a mesei, totul arăta, că se plictisia și muncia convins, că face un lucru zadarnic și că elevii nu se vor alege cu mult folos din toată această muncă, care-l istovește și-i răpește timpul.

Dela o vreme rămase cu condeiul în mână și cu capul plecat pe piept. Se gândia. Poate la o reformare a lucrărilor în scris, la un fel de a le înlocui, ori chiar la un nou „tip“ de școală, cu mai multe lecții, dar cu mai puține lucrări în scris; destul că așipii. Și cum soarele călătoria tot mai spre apus și tot mai spre dreapta, ra-

zele lui ieșiră de după crucea ferestrii și-i luminară fața palidă și părul bogat, văluros.

Un surâs îi mișcă buzele. Visează. Poate este în Italia ori pe țarmul Provansei, unde acum este vară. Chiar și ploaiele i-se mișcă, atât de mult râde și-i atât de fericit în visul său, fără caiete de corectat și fără carnetul de note!

*

În liniștea caldă a odăii, se deșteptă o muscă, care va fi amorțit într'un colț undeva, ca să aștepte acolo venirea anului nou. Căci muștele și pasările au anul nou nu ca noi la întâiu Ianuarie, ci la Martie ori April, nu știu sigur, fiindcă n'am văzut încă nici un calendar de muște; dar, că ele nu recunosc calendarul nostru, nici cel gregorian, și nici chiar pe-al lui Iulius Cesar, se vede din puținul respect, ce-l au pentru literile negre și roșii ale lui.

Musca se deșteptă, întoarce puțin ochii spre fereastră și i-se păru, că-i des de dimineață. Își desfăcu atunci aripile din spate și tulse-o tocmai unde se pusese mai mult praf pe fereastră. Voia să iasă în grădină, dar nu putea și de necăjită ce era, începu un bâzâit măcâit și îndârjit, de credeai că ești într'un grajd de vite, în toiul verei.

Și se vede, că în vremea asta bâzâiau și'n Italia muștele, că profesorul nostru își ridică pleoapele și privi împrejur. Liniște... Când auzi însă musca și auzi par'că și tăcerea din odaie, i-se păru că e la culesul frunzelor de dud. Vedeau undeva în Provansa o fetiță frumoasă și-un fecioraș voinic cocoțat într'un dud cu frunzișul des, unde în zăvănitul muștelor și-n liniștea aerului cald de după amiază își destăinuiră cât de mult se iubesc și-și jurară credință...

Fața lui se lumina și se întuneca. Amintirile veniau una după alta. El le primea bucuros, le făcea loc în sufletul său, le alina trecându-le pe câte unele iarăși și iarăși prin cercul luminos al fantaziei sale; și pe câte din ele nu le-ar fi reținut bucuros și le-ar fi făcut culcuș vecinic în inima sa, care sângera din nou văzându-le atât de plâpânde și curate!

Fruntea i-se încrețește. O statuie posomorită s'a oprit în lungul șir de vedenii și se uită la el. El ar vrea să-i zică să treacă. I poruncește chiar.

Ea rămâne, și cum stă așa nemișcată, se face tot mai albă, mai albă și decât marmora, din care pare a fi tăiată.

Fața profesorului se posomorește. El ridică piciorul drept și-l lasă să cază ușor pe podele. Ar fi vrut să dea cu piciorul în pământ și să strige: „Treci“!

Se liniști însă și fața i-se însenină, când marmora își ridică albaștrii, triștii ochi și îl privia cu duioșie și cu o căutătură, care cerea iertare.

Marmora pieri.

Pleoapele profesorului se închiseră din nou, iar capul i-se plecă pe piept. Apoi încet, parecă se temeă să nu rechieme cu cântecul său marmora albă, el începu, acompaniat de bâzâitul muștii dela fereastră, romanța din Mireio: „O Magali“...

O cântase, când iubia, atât de des, cu atâta gingășie, cu atât suflet, încât se îmbăta de melodia ei și cădea obosit în scaunul dinaintea biuroului, unde rămânea nemișcat câteva minute, pentruca apoi iarăși s'o începă da capo, dar acum fluierându-o.

Cele din urmă trei tacte le fluieră și de astădată de vre-o zece ori, când cu putere, când tainic, ca șopte misterioase, când prelung, ca o rugăciune ce nu se mai sfârșește, când înfrigorat de nerăbdare ca o ultimă chemare, care nu va fi auzită. I-se părea, că aceste trei tacte exprimă „Speranța“, nu o speranță anumită, ci „Speranța“. Cum rămase răzimat în coat, se uita cu ochii aiuriți la numele de pe eticheta unui caiet și-și frângea în mâinile mari, osoase fruntea ce-i svăcnea tot mai cu putere.

În liniștea adâncă a odăii sgomotul făcut de o ușă trântită cu puterea se păru a fi o erupțiune vulcanică. Cineva venia pe coridorul de piatră târându-și cismele și fluierând „Mai am un singur dor“, cu care ajunse până la versul

„In liniștea mării“. Era pedelul școlii. Om precut cum era bătut în ușe, o deschise încet, își introduse capul și-și roti odată ochii de spion prin odaie. Când observă pe profesor, zise „Salutare“, strâns ochii ca oamenii miopi când vreau să vadă clar, se uită la ceasornicul din perete și ieși închizând ușa cu mare îngrijire, să nu facă sgomot. Dar mergând pe coridor nu mai fluieră „In liniștea mării“.

Poate niciodată nu se necăji profesorul pe el mai mult, ca acum. Nu, fiindcă l-a turburat în amintirile sale duioase, ci fiindcă n'a cântat mai departe romanța. Căci de când amorul acela năfericit îi răpi iluziile ce le avea despre lume și oameni, singura lui dorință, care, de câteori se apropiu vacanțele, renăște tot mai ademenitoare și mai chinătoare, era aceasta: să poată trăi o lună de zil într'o barcă albastră în mijlocul mării. Dar marea să fie amorțită, iar el să nu aibă pe nimeni lângă sine. Și-ar lua o stofă albastră în culoarea cerului și culcat în barcă s-ar acoperi de tot cu ea, încât să nu vadă decât albastrul cerului și albastrul mării, numai albastru.

Atunci s-ar renăște. Sufletul lui s-ar purifica de toate îndoielele, de toate durerile, de toată ura. Acestea ar evapora în timpul cât n'ar mai vedea oameni și n'ar vorbi cu ei și s-ar pierde în afundul tăriei.

Și numai în mijlocul mării ar găsi tămauire. Căci unde-i țum, acolo calcă picior de om și se văd urme în nisipul mării, și uitându-te la ele fără să vrei te gândești: oare să fi fost un bărbat ori o femeie. Și cum să te liniștești, când vezi întipărite în nisip degetele unui picior de femeie?

Nu o pățise odată așa, când află dela niște cunoscuți, că Lala lui stătuse o vară întreagă într-o baie de mare, și el se duse către sfârșitul lui August s-o întâlnească acolo, iar ea plecase de două zile? Nu rămânea atunci ceasuri întregi pe-aceeaș stâncă bătută de valuri și i se părea, că tot acelaș val se lovește de stâncă, pe care-l văzu și Lala înainte de ce plecase? Și nu se uita ziua întreagă la o urmă, ce se vedea încă în mușchiul stâncii și-și zicea de-o sută de ori într-o zi, că acolo a călcat Lala lui? Și cum netezia cu palma spuma mării, care a spălat picioarele ei, ale Lalei?

Cât de lin cânta atunci marea! Deosebia în corul de murmure ușoare al valurilor răsetele ei de copil nevinovat, ale căror melodii au rămas săpate în stâncă țarmurilor și undele le tot cântă, le tot cântă.

Nu, nu; nu pe țarmul mării, ci singur într'o barcă, în liniștea apelor, cari iunecă în dragă voie, să vadă numai albastrul cerului și albastrul mării. Acolo se va renăște.

*

Se însera. Profesorul scoase un plic, îl desfăcu, puse hârtia pe masă și voi să scrie. I-ar fi scris Lalei cât de mult se chinuiește.

Dar, — și-acum fiecare gest, fiecare mișcare a lui arăta siguranță și hotărâre, — puse hârtia de scrisoare din nou în plic și plicul în buzunar. Apoi deschise caietul ce-i sta înainte.

Abia aruncă ochii pe el și în aceeaș clipă înmuia adânc condeiul în sticlucă cu cerneală roșie și trase apăsător dedesubtul celui dintâi rând din lucrare o linie groasă de-un deget. Zâmbi.

— „Astăzi ar fi să nu păcătuesc“, murmură el cu o voce tihnită, dulce; și își luă paltonul și se duse.

B. B.

Viață lungă

Pe lângă toate năcazurile, ce întâmpinăm în viață, despre care zicem, că e luptă, cei mai mulți totuș considerăm viața ca un bun *real*, față de problematica viață de dincolo, căci durere până acuma nu a venit nimenea să ne spună ce bunătăți ne așteaptă acolo. De aci se explică dorința noastră de a trăi cât mai mult. Și când ne gândim, că străbunii nostri Adam și Eva au fost dăruiți dintru început, — după cum

spune Biblia, — cu viață vecinică! Să nu uităm însă, că dacă ar fi avut ei viață vecinică, noi nu am fi apți pe aceste meleaguri, pentru noi e un profit real împrejurarea, că strămoașa noastră baba Eva, — tot ea săraca! — a gustat din pomul cel oprit și lucrul natural a trebuit și taica Adam să cunoască gustul delicios al mărului. Ce le-a păsat lor, că apoi s'au făcut muritori! Oare era mai bine, era de preferit morții dorul acela ascuns de a cunoaște tainele mărului în decursul unei vieți veșnice, fără a-l satisface? — Mai curând sau mai târziu tot ar fi mușcat ei din măr, căci era doar acolo șerpele, care nu-i mai slăbea din ispită! Șerpele, șerpele! — Moartea singură însă, — cum erau ei puternici, abia le-ar fi venit de hac, dacă nu-i veneau într'ajutor bătrânețele cu slăbiciunile lor și cu tot felul de boale, de sigur mai puține decât astăzi. — Ce să mai zicem de noi copii îmbătrâniți, epigoni piperniciți, cari trăim atât de rațional? Căci e fapt, că generațiunile de acum trăesc cu mult mai puțin decât cele de odinioară. Cu cât mergem îndărăt pe scara vremii, găsim că oamenii au trăit tot mai mult, așa că fără exagerare putem admite, că în vremile demult apuse au trăit oameni, cari au atins vârsta biblică alui Matusalen. — Astăzi? vrăsta de 100 de ani e o raritate despre care iau notă toate ziarele, deși după *Jean Fürst* aceasta ar fi să fie vrăsta minimală a omului.

Din observarea fenomenelor naturii, Fürst a făcut experiența, că celelalte specii trăiesc de 5 ori mai mult decât durata timpului de creștere. Așa d. e. boul crește vreme de 4 ani și trăiește 20 de ani, calul are lipsă de 5 ani ca să crească, trăiește 25 de ani, cămila crește 8 ani și trăiește 40 de ani. Omul abia când e de 20 de ani e deplin crescut, ar trebui deci să ajungă 100 de ani. Vârsta mijlocie abia e între 50—60 de ani, așadară ceva mai mult decât jumătate din vârstă, care ar trebui să o ajungă. Să lăsăm deocamdată pe Iohn Lubbock cu maximele sale despre valoarea vieții ca conținut și să contemplăm viața ca un bun absolut, căutând după cauzele cari scurtează respective lungesc viața. Intre cele dintâiu, — cum am mai amintit sunt boalele, dintre cari cele epidemice adică molipsitoare abia în timpul cel mai nou au putut fi în câțiva înfrânate d. e. difteria, tifusul, colera, vărsatul. Sunt însă și azi foarte multe, pentru cari nu s'a aflat leac d. e. tuberculoza. O altă cauză, că nu trăim viața întreagă e, că nu ținem aproape întru nimic cont de igienă, nu vrem adecă să primim sfaturi cum să trăim, ca să fim întotdeauna sănătoși, așadară să ajungem o vârstă înaltă. Să nu uităm mai departe, că omul atențează însuș la viața sa. În München d. e., o treime din cazurile de mortalitate sunt cauzate de consumarea în măsură foarte mare a berei, la noi țuca și vinul iau tribut din viață, deși nu e raritate să găsești printre oamenii bătrâni băutori cumpătați. În alte părți hașișul, opiul, suofiu, cocainul, — nu ca medicină, ci ca articoli de consum, — ba s'a constatat, că în armata engleză feciorii sug și beau în bere *Cordit*, o materie explosivă compusă din 58 părți nitroglicerina, 31 părți praf de pușcă și 5 părți alte minerale, — își culeg victimele printre oameni. Fumatul de asemenea e stricacios.

Cum să trăim, ca să ajungem vârstă înaintată! Conform naturii, adecă cumpătat, să nu facem excese nici într'o privință nici la lucru, — fie cu mîntea, fie cu puterea. Să nu lenevim, căci lenea molește organismul și-l face accesibil boalelor, pe când munca variată cu odihnă, face omul viguros, îi conservă tinerețea. Să nu ne temem de moarte, căci, — zice Jean Fürst, *moartea nu există*. — Organismul omului trăiește în veci, e *nemuritor*. Organismul nostru e compus dintr'o mulțime de celule, a căror formă de celule, a căror formă de împreună viețuire republicană e omul. Fiecare din aceste celule trăiește o viață individuală separată. Ele se primelesc neconținut, unele se desvoltă altele pier. Viața noastră este deci un fenomen, care constă din o serie de nașteri și morți, iar organismul un cimitir, în care zilnic se face înmormântare. Evident, că cu fiecare celulă, ce pier, se prăpădește și o parte din sănătatea noastră. Moartea nu prăpădește viața, ci ea redă numai libertatea individuală celulei. Nici celula însă nu e corp simplu, căci în protoplasma ei este ascunsă taina puterii de viață. În protoplasma celulei, — fie vorbă de plante ori animale — se află

părți constitutive, cari servesc ca puncte de trecere în împărăția mineralelor. Se adevăresc deci cuvintele sf. Scripturi: „din pământ ești, în pământ te vei întoarce!“.

N. T.

ECONOMIE — INDUSTRIE — COMERT

Pomăritul la alte popoare

Intre izvoarele de câștig e și pomăritul. Însemnătatea, nu numai din punct de vedere economic, dar și igienic a pomăritului prin urmare, nu e iertat să tragă la îndoială.

Sunt și popoare, cari nu au înțeles pe deplin marea însemnătate a pomăritului. Intre aceste popoare e și poporul nostru, care fapt încă e o rană pe slăbitul corp al neamului românesc.

Aite popoare câștigă însemnate sume de bani, câștigă milioane din urma pomăritului, care e una dintre cele mai ușoare indeletniciri economice. De ce deci, să nu câștige și poporul nostru de pe urma acestui ram economic, mai cu seamă și de aceea că ne luptăm cu nenumărate neajunsuri.

O revistă, edată de ministerul de agricultură dela noi, publică amănunte cu privire la relațiunile de poame de Dresda, capitala Saxoniei.

În apropierea Dresdei sunt mai multe școale de pomi roditori, pe cari ți-e mai mare dragul să le privești. Însăș numita capitală înțelege marea însemnătate a pomăritului, căci în anii 1908—1909 a înființat la Hosterwitz o mare grădină de pomi pe o întindere de 500.000 m. p., plantată numai cu meri, peri și caiși. Cultivarea terenului se face cu ajutorul cailor, iar udatul cu apeduct, anume construit spre acest scop.

Afară de Hostervitz mai sunt în apropiere și alte grădini de pomi, unele mai mici iar altele mai mari.

În Saxonia, în ultimii ani pomăritul a luat o mare întindere și pretutindenea stăpânește dorința de a reduce importul poamelor la minimul posibil.

E interesantă statistica despre transportul poamelor pe căile ferate saxone. Mulțămită acestei statistice, întotdeauna știu să se orienteze cu privire la importul și exportul poamelor.

După cea mai nouă statistică a căilor ferate saxone, consumarea poamelor în Saxonia din ce în ce e tot mai mare, prin urmare și comerțul de poame face progrese. Principalul emporiu al acestui comerț e orașul Chemnitz, unde în anul 1909 s'a transportat cu trenul 7.020.771 chgr. poame; la Dresda transportul a fost de 4.209.618 chgr., iar la Lipsca 2.721.075 chilogramme. E de remarcat, că la această mare cantitate, Boemia servește în cea mai mare parte materialul. Din Bodenbach s'a transportat 4.518.868, iar din Petchen 2.312.230 chgr. poame.

Din punct de vedere al producerii, cuprinde multe învățăminte partea statistice referitoare la cantitatea diferitelor poame transportate pe calea ferată și adecă:

13.764.630	chgr. pere,
12.258.055	„ prune,
9.813.341	„ mere,

5.995.158	„	diferite poame fără sâmbure,
1.977.049	„	struguri,
480.045	„	nuci,
112.276	„	fragi,
197.384	„	caise și persice,
957.494	„	diferite poame.

În aceste date însă nu e cuprinsă întreaga circulație de poame din Dresda, Lipsca și Chemnitz, pentru că în numitele capitale, transportul poamelor nu se face numai pe calea ferată ci și prin alte mijloace de comunicație.

Lățirea din ce în ce tot mai mare a pomăritului în Saxonia în mare măsură se atribuie și guvernului saxon, care a ordonat plantarea, în mod rațional de pomi roditori pe marginea drumurilor de țară. Acești pomi, în cea mai mare parte a lor sunt roditori, iar câștigul realizat din recolta lor, se poate vedea din următoarele date:

Anul 1905	—	218.152'15	mărci,
„ 1906	—	244.702'90	„
„ 1907	—	234'463'92	„
„ 1908	—	291.188'21	„
„ 1909	—	249.865'62	„

E păcat, e mare păcat că noi Români nu știm să prețuim marea însemnătate a pomăritului.

Ce bine ar fi să nu întârzie mult a cea clipită, când și noi nu vom lăsa reîntrebuințat nici un izvor de câștig, astfel nici însemnatul izvor al pomăritului.

Alex. Tințariu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 Martie 1911.

De-ale noastre.

Abuzuri cu vinderea de lucruri sacre. Mai mulți agenți cutrieră țara adunând comande pentru icoane, statue și alte obiecte sacre. Ei, după cum aflăm în foile din Budapesta, se recomandă ca exami ai Institutului artistic S. Ștefan (Szent-István Müintézet); epistolele recomandatoare le sunt subscrise de prelatul Dvorzsák János ori de substitutul lui. Unii au litere de recomandare dela Ex. Sa episcopul transilvan, contele Majláth. S'a dovedit însă, că atari litere sunt apocrife. De asemenea umblă, oferind obiecte sacre și colectând elemosină pentru liturghii, unii indivizi, cari se dau de agenți ai Institutului S. Ladislau (Sz.-László intézet) din Budapesta. Contra acestor amăgitori episcopul de Bestercebánya a publicat de curând un circular. Din parte-ne atragem atențiunea preoților noștri să nu-și facă de lucru cu atari agenți, cari abuzează de sentimentele religioase ale credincioșilor, făcând speculă cu lucrurile sacre. Scrisorilor de recomandare, pe cari le-ar prezenta aceia, să nu le dea crezământ, și în loc a de sta cu ei de vorbă, să-i recomande în grija autorității administrative. („Unirea“).

Fondul preoților deficienți gr. cat. din dieceza Blajului. „Unirea“ scrie: Ultimul circular mitropolitan publică socoțiile pe 1909 a fondului preoților deficienți. Constatăm, că pe baza nouelor statute, fondul acesta a crescut foarte tare. Afară de taxele îndatinate a încasat aproape 32 mii cor. dela preoți, 2000 cor. dela biserici peste 26 mii din subsidiul erarial. La 32 deficienți a împărțit pensuni de aproape 10 mii cor. variind între 4 și 750 cor. Din taxele încasate fondul văduvelor primește peste 38 mii cor. La sfârșitul anului 1908 averea fondului era de 185.389'11 cor. Din conspectul taxelor ce ar fi trebuit să plătească preoții, bate la ochi suma considerabilă de peste 44 mii cor. restanții și care provine de sigur de acolo, că congrua pe sem. Îl din anul 1909 s'a împărțit numai la începutul anului următor.

D. Sever Bocu, șeful redacției ziarului „Tribuna”, a eșit azi din închisoare, reluându-și ocupațiunile. Colegii d-sale l-au întâmpinat cu intense manifestări de simpatie.

O „convenire” a meseriașilor din Brașov. Societatea meseriașilor, mai bine zis „Asociațiunea pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români din Brașov”, ne-a oferit zilele trecute câteva clipe de bucurie. În 25 Februarie a dat o reprezentație teatrală-muzicală-declamatorică, cu care putem fi mulțumiți. Cuvântarea de deschidere a ținut-o președintele actual, neobositul jude de tribunal în pensiuie, d. *Petru Pop*, accentuând marea însemnătate a societății pentru viața noastră socială.

Aclamările calde de cari a fost împărțită președintele, ne adevăresc iubirea cu care este urmărit din partea membrilor societății și a publicului mare. În *Romul Frateș*, a ținut o conferință din domeniul problemelor societății, ascultată cu interes. Bine ticluită, conferința a apărut în întregime în „Gazeta Transilvaniei”.

Un învățăcel de meserie, *Nic. Giurgea*, a declamat. Curajos, cu gesturi potrivite, cu ochi plini de inteligență. Un cor înghesat de curând ne-a cântat câteva cântece frumoase. *Dr. Iustin Cl. Iuga*, ne-a fermecat cu arcușul, cântându-ne de două-ori — în surdina — acea minunată, dumnezeiască „Trăumerei” de *Schumann*, vre-o câteva din compozițiile sale, (Nu m'abandona) și declamând două anecdote. Cu declamatul a eselat și d. *Ilie Savu*. Teatrul a reușit binișor. Piesa: „*Biletul de tramvai*” nu prea are calități. La sfârșitul unei reprezentații a unei societăți, pentru membrii ei — treacă-meargă. Au jucat domnia *Balea* și *Bratu*, dș. *Elena* și *Maria Aldea*.

După reprezentație dans până'n zori de zi. Lume multă. Animație. Sala dela „Nr. 1” arhiplină.

Societatea ne-a dat probe, că poate presta ceva. Îi dorim din toată inima prosperare, spre bucuria noastră, a tuturor. Laude se cuvîn în primul rând preș. d-lui *Petru Pop*, vice preș. *Ilie Savu* și cond. de cor, d. *Rom. Ardelean*. La mai mare!

Dare de seamă și mulțumită publică.

Seara de 26 Februarie 1911 st. n. a fost pentru poporul din comuna Cap.-Mănăstur — de pe țara vechiului Chinar — o zi triumfală, o zi de care n'a mai avut parte.

În ziua aceasta a aranjat nou înființatul cor bisericesc condus de d. *Gheorghe Vancu*, primul concert împreună cu producțiune teatrală, care a fost și prima producțiune populară în comuna noastră și care au avut un succes atât material cât mai mult moral strălucit.

S'a predat: „Coasa”, „Serenada”, „Auzi valea” și „Păc!” de *I. Vidu*, executate de corul bisericesc; patrușorul „Despre socialiști” și „Așa a fost să fie” piesă populară într'un act de *A. Țințariu*.

(După producțiune în ziua următoare, proptoretorele a citat pe d. *G. Vancu* la sine și l-a provocat să disoalve corul, totodată i-a comunicat, că contra autorului piesei teatrale, a dlui *A. Țințariu*, va face arătare criminală pentru agitație!?)

Au binevoit a suprasolvi următorii domni: *dr. I. G. Anca* și *G. Petroviciu*, câte 2 cor. 50 bani; *A. Stupariu* 2 cor. 30 bani; *dr. E. Gajzágó* 2 cor., *St. Bârle* și *I. Pálffy* câte 1 cor. 80 bani; *I. Buda*, *A. Mihalca*, *V. Medan*, *N. Gherman*, *A. Chereș*, *dr. V. Lucaciu* și *V. Mihalca* câte 1 cor. 50 bani; *I. Petrovan* și *G. Vancu* câte 1 cor.; *G. Pop*, *A. Hangea*, *V. Bobb*, *N. Szabó*, *St. Micu*, *I. Dragomir*, *V. Marica* și *G. Gheție* câte 80 bani; *St. Mihalca*, *I. Văscan*, *A. Șovre*, *G. Dipșe*, *I. Danciu*, *G. Medan*, *I. Esztegar*, *G. Szamosy*, *A. Szabó*, *St. Pop* și *A. Zsentye* câte 50 bani; *N. Nichita* 40 bani și *C. Molnár* 10 bani.

Bilete de intrare au binevoit a răscumpăra domni: *Nicolae Avram*, *Iosif Nemeș*, *Aurel Greblea* și *Iacob Botha* cu câte 2 coroane și *St. Gheție* cu 1 cor.

Au intrat total cor. 128.50, din care sumă au ieșit ca spese 63.03, iar restul de cor. 65.47 s'a predat fondului corului bisericesc.

Subsemnații ne exprimăm și pe calea aceasta mulțămitele noastre tuturor marimimșilor domni, cari au contribuit în modul acesta la înflorirea corului bisericesc. Cap.-Mănăstur la 7 Martie 1911. *Nicolae Avram*, președinte. *Gheorghe Vancu*, secretar. *Alexiu Stupariu*, cassar.

Din patrie.

Șalvarii în Arad. Nu se putea ca Aradul, acest oraș de o ambiție americană să rămână în urma celorlalte. Nici nu răbise bine moda cea mai exotică, fusta-pantaloni în Paris și nici nu s'au alinat tălăzurile de indignare a prejudețului conservativ, când pe străzile Aradului își face apariția fusta-pantaloni. Noua modă străbate cu extremă viteză orașele întregii Europe și cucerește cu eleganța ei nu de toate zile. Este în portul acesta extravagant de altfel, ceva din grația cadanelor, ce le cunoaștem așa bine din poveștile orientale.

Ne plimbam așară pe *Corso*. Treceau pedinaintea noastră cârduri drăgălașe de fetișcane cu ochii galeși și râsetul argințiu. Becurile electrice revărsau o lumină mistică peste mulțimea ce se preumbla. Deodată auzim înaintea noastră șuerături și strigăte amenințătoare. Gloate din plebe se înșirară înjurând și amenințând, pe urma unui grup, care făcea gardă în jurul unei drăguțe doamne, care se grăbia să ia o birje. Era o damă îmbrăcată cu vestiți șalvari. Ciracii dau năvală asupra trăsorei, care abia poate străbate prin mulțimea curioasă, ce aștepta doritoare să vadă noua modă a fuster-pantaloni. Birjarul dete biciu căilor și porni convoiul în urma trăsorei spre piața libertății, oprindu-se înaintea prăvăliei de modă a lui *Winternitz*, în al cărui atelier se pregătise costumul. Dama intră în prăvălie, scăpând astfel de urgia pl-bei înăjurite de exageratele comunicațiuni, despre demonstrațiile monstre din celelalte țări, ce le sorbiră în zilele din urmă prin diferitele fițuici de stradă.

Mulțimea însă nu cedează, o nutrește speranța unui scandal și astfel să formează un public imens și foarte variat înaintea prăvăliei, așteptând apariția doamnei. Credeau, că o se plece acasă. Inzadar însă, căci dama era o fată de modă adusă anume din Pesta să popularizeze șalvarii. Stătea deci în prăvălie la dispoziția publicului inteligent, care s'a și folosit de priie, privind costumul rând pe rând cu admirație și satisfacție. Putem afirma, că în pătura intelectuală a făcut o impresie plăcută și toți s'au depărtat din prăvălie încântați de eleganța costumului. Antipatia efemeră ce se manifestă ici-colea, este che tie de obicinuiță. Ca mâne, pe *Corso* își vor face apariția — se zice — mai multe dame din loc. Probabil, cu cât demonstrațiile se vor repeta, cu atât frumoasele or să priindă mai mult gust pentru șalvari.

Schimbare în cancelaria militară a Moștenitorului. În cercurile militare se zvonește, că în cancelaria militară a Moștenitorului nostru de tron se vor face în curând schimbări. Anume șeful *Alexandru Brosch* va fi transferat la *Innsbruck*.

Vestea transferării a stârnit surprindere căci *Brosch* era cea mai încrezută persoană a Moștenitorului nu numai în afaceri curat militare, ci și în chestii politice.

Despre urmașul său nu se știe încă nimic, precum nu se știe nici despre motivele transferării.

Gimnaziu jidovesc în Budapesta. „*Világ*” ne aduce știrea, că comuna bisericească a Evreilor din Budapesta își ridică un gimnaziu confesional. Să fixăm bine: *confesional*. Și ziarul francmazonilor, care luptă cu nesăbuită înverșunare împotriva tuturor instituțiilor confesionale, abia află câteva cuvinte, așa pentru mântuirea aparențelor, să înfiereze acest pas „nesocotit” al comunității

evrești. Că, vezi Doamne, — ce la noi constituie păcat de moarte și de tradarea patriei, la Evrei e numai imprudență, neînțelegând stimabili dela „*Világ*” ce rost au industria și studiile „desvoltate” pe baze confesionale. Și e imprudență, fiind foarte problematică lipsa gimnaziilor, când carierele „lateiner”-ilor sunt ipertrofiate.

Incheie apoi declarând de clericalism menajarea confesionalismului, fie aceasta din partea oricărei confesiuni.

Din străinătate.

O conferință despre România în Viena. Profesorul dela *Academia de comerț din Viena dr. Ios. Stoiser* a ținut dăunăzi, în sala din strada *Eschenbach*, o conferință de popularizare despre România. A asistat Excelența Sa ministrul plen. *dr. Mișu*, d. prof. *dr. N. Teclu* membru al *Academiei române*, un număr de studenți români și mult public stăin, care a umplut sala.

D. dr. Stoiser este din generația tinăra. Profesor de geografia comercială, și-a îndreptat studiile îndeosebi spre țările cu care este avizată *Monarhia austro-ungară* a urma relațiunile comerciale cele mai intensive, adecă spre locurile vecine dela ost și sudost. (V. scrierile sale: „*Die wirtschaftlichen Interessen Österreichs in der Levante*”, în anuarul XI. al școalei superioare de com. din *Brünn*, 1906, p. 11-80. — „*Eine handelsgeographische Studienreise nach Griechenland und in die Türkei*”, în anuarul XXXVII. al *Academiei de com din Viena*, 1909, p. 139-194.) Acum se ocupă special cu România, în vederea călătoriei de studiu, ce va face în vara acestui an, și este bine informat despre statul român. În cursul conferinței a dovedit multă simpatie pentru țara și poporul, despre care a vorbit, și s'a observat intențiunea de a deștepta în ascultători acelaș sentiment, convingându-i despre însemnătatea politică și economică a „*Statului dunărean*”, și accentuând calitățile poporului român așa cum s'au manifestat acelea în trecut în lupta pentru existență, și cum se manifestă în prezent în lupta pentru progres.

A schițat întâiu desvoltarea istorică a țării, mai ales dela unirea principatelor înainte, și a știut aprecia just meritele lui *Cuza-Vodă* pentru România de azi al *marelui rege Carol I.* A vorbit apoi despre poporul român, bun, diligent, muncitor, credincios, mulțumit cu puțin, și a scos în evidență bogăția sufletească a acestui neam, care în ciuda numărului de analfabeți, ce arată statistică, a produs din sânul său bărbați, ale căror contribuiri pentru cultură și pentru științe nu sunt mai puțin însemnate, decât ale celor mai mari savanți din Occident. Partea principală a fost destinată stării economice cu toate manifestările ei, agronomie, prăsirea vitelor, industrie, montanistică, pescărit, comerțului de import și export. Expunerile conferințarului au fost ilustrate, 64 vederi din România, în proiecțiuni.

În cursul unei convorbiri, d. profesor *dr. Stoiser* se dovedește bine informat și despre situația Românilor din Ungaria, și acceptază idea de a cerceta, cu prilejul trecerii în România și înapoi, centrele românești din *Ardeal*, *Bănat* și *Țara Ungurească*. Gentil, d-sa ține a lăuda apoi diligența elevilor săi români, cari urmează în număr ce crește mereu cursul de un an („pentru abiturienți”) dela *Academia de comerț din Viena*, lucru ce nu poate fi destul recomandat tinărilor noștri.

Bu'garia. Rezultatul provizoriu al recenzi-mântului arată că *Bulgaria* are 4,129.18 locuitori, (cu 95.533 mai mulți decât la anul 1905).

Prigonirea soldaților greci. După ziare, situația creștinilor din armata otomană a ajuns de nesuferit. Mulți dezertează, spre a scăpa de persecuțiunile a căror victimă sunt.

30 soldați greci s'au adresat patriarhului ecumenic, solicitându-i o intervenție pe lângă marele vizir și ministru de războiu.

MAGAZIN IEFTIN
MAUTNER R.

➔ Ieftinătate generală surprinzătoare.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzături, canafas (pânză lustrușă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stoffe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1½—7 ore.

Ultime știri

S'a întors motanu...

S'a întors motanu 'n casă,
Soarecii s'au pus pe labe;
Doar lamentice silabe
Scapă 'n jalea ce-i apasă.

Nici să țipe, nici să tacă
Nu mai pot de-acum în tihnă, —
N'or fi siguri de odihnă
Stricăciuni când or să facă...

Hora veche și taifasul
Sfânta lor pologhiie,
De-azi vor fi sub pălărie —
Când Pamfleta 'și suflă nasul.

Totuși dulce-i a lor vieță.
Au și soarecii-a lor pradă —
Căci motanul șade 'n coadă
Și se linge pe musteață...

Sporirea numărului membrilor Sobraniei bulgare. Din Sofia se anunță, că recensământul din urmă stabilind o creștere importantă a populației, guvernul va propune Marei Adunări Naționale sporirea numărului deputaților cu 10, adică 213 în loc de 203 câți se aleg azi.

Statele-Unite vor să intervină în Mexico. Din Mexico se anunță, că Portirio Diaz, președintele republicii, care a ieșit acum câteva luni biruitor în lupta cu insurgenții, este bolnav pe moarte. Medicii întrețin funcționarea inimii pe cale artificială și nu mai au nici o speranță de scăpare.

Statele-Unite au luat măsuri pentru mobilizarea unei părți din armată pentru cazul, când după moartea lui Diaz, ar izbucni o nouă revoltă. Aceste măsuri au fost luate și spre a preveni un amestec al Angliei și al Germaniei, în cazul când aceste state s'ar erija ca protectoare ale străinilor din Mexico.

— Revoluționarii fac progrese. Sosesc peste graniță mari cantități de material de războiu.

O telegramă din Washington confirmă știrea, că guvernul a ordonat mobilizarea a 6000 de oameni de-a lungul graniței mexicane. În cercurile oficiale se declară, că e vorba numai de o încercare de mobilizare spre a nimici aserțiunile acelora, cari pretind, că armata Statelor-Unite n'ar fi pregătită de războiu; 20.000 de oameni vor fi concentrați în Texas. O flotă de crucișătoare va lua parte la manevre.

Totuși se svonește în cercurile guvernamentale, că se pregătesc evenimente serioase în republica mexicană.

Cazacii atacând un trib persan. Agenția „Reuter“ află din Astara (Persia), că un detașament de Cazaci ruși a atacat tribul Galeș, a ucis mai multe persoane și a incendiat casele locuitorilor.

Boala lui Sasonow. Boala ministrului de externe al Rusiei Sasonow s'a agravat. Ministrul suferă de o angină grea.

Arestarea unui Olandez în Germania. În Kuhlheim a fost arestat un Olandez care încercase să învețe dela un soldat german mecanismul noii puști germane.

Evenimentele din Maroc. Din Viena se anunță: cercurile diplomatice se arată întru câva îngrijate de evenimentele ce se desfășură în Maroc.

Se mai observă cu oare care neliniște coincidența intrării lui Delcassé în guvernul francez cu apropiata expirare a termenului, pentru care s'a încheiat acordul dela Algesiras. Se știe, că noul ministru de marină al Franței, pe vremuri ministru de externe, și-a dat atunci demisia, tocmai pentru că nu voia să audă de o înțelegere cu celelalte Puteri în chestiunea marocană.

Sunt totuși speranțe, că noul cabinet francez nu va face nici o dificultate la prelungirea acestui acord.

Într'un interview acordat unui trimis special al lui „Le Matin“ la Fez, sultanul Mulay Hafid se plânge de atitudinea ostilă a unora dintre guvernele străine, cu toate că nimeni nu poate tăgădui, că dânsul și-a dat toate silințele de a menține relații prietenești cu fiecare din Puterile semnatare ale tratatului dela Algesiras.

Cât despre actele de cruzime ce i-se impută, sultanul afirmă, că erau necesare pentru menținerea prestigiului său, — altfel nu s'ar fi putut pune capăt anarhiei găsite la urcarea sa pe tron. Învoacă, în această privință, mărturia ofițerilor instructori francezi.

Mulay Hafid, termină, anunțând că se pregătește să întreprindă o călătorie prin tot imperiul, spre a-și afirma autoritatea și în ținuturile unde până acum triburile nu i-au recunoscut suveranitatea.

Bugetul Angliei. Bugetul englez pentru anul acesta prezintă un excedent de 5 milioane lire sterline. Aceasta dovedește, că bugetul e foarte bine echilibrat. Într'adevăr, deși bugetul marinei este foarte sporit din cauză, că s'au prevăzut mai multe milioane lire pentru cele 5 noi cuirasate tip „Dreadnought“, totuși s'a putut realiza un excedent așa de însemnat

Nenorocire într'un tunel. O echipă de lucrători, — ocupată la una din liniile duble din tunelul dintre stațiile Fontenay și Vincennes, — voind să se ferească de un tren ce sosea cu toată viteza, s'a refugiat pe cealaltă linie. Dar, tocmai în acel moment au fost surprinși de un al doilea tren, ce venea din direcția opusă.

Doi lucrători au fost uciși, iar șapte răniți.

Interpelare asupra unei duble crime polițienești. Din Belgrad vine știrea, că biuroul Scupcinei a fixat, pentru săptămâna viitoare, mai multe interpelări de mult anunțate și rămase în întârziere.

Într'o ședință oarecare guvernul va avea să răspundă asupra omorării în 1907, în arestul prefecturii de poliție din Belgrad, a fraților Novakovici.

Situația în Portugalia. Știrea publicată de un ziar din Vigo, despre o pretinsă răzvrătire la Arcos, Valledvez, e o simplă născocire.

— Episcopul din Oporto, care cu toată oprirea guvernului portughez, a trimis o scrisoare pastorală, se găsește în momentul de față în cartierul general militar din Lisabona, unde așteaptă hotărârea guvernului. Preoții arestați pentru că au citit scrisoarea sus zisă din ordinul Episcopului, au fost puși în libertate.

Guvernul a retras episcopului din Oporto investitura fixându-i o pensie anuală de 6000 franci,

Wallon, Walak. Ultimul supliment literar al ziarului Figaro, conține un articol despre Walloni, în care autorul Paul-Bonnette spune, că termenul Wallon, vine de la „Walak“ cuvânt prin care Galii designau pe Romanii stabiliți în Galia.

De altminteri filologii noștri de frunte, începând cu Hașdeu, au dovedit că cuvântul valah, era termenul prin care barbarii designau pe Romani.

Retragerea ministrului instrucțiunii publice rusești. Față cu agravarea conflictului dintre guvern și corpul universitar, se asigură că ministrul instrucțiunii publice, direct răspunzător de anarhia ce domnește azi în Universitate, își va da demisia, ceea ce numai în câteva zile, va fi un fapt împlinit.

La o întrebare a ministrului de finanțe Kowzew, Stolypin a răspuns că nu e adevărat că țarul ar fi hotărât sacrificarea ministrului instrucțiunii publice.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

MAMA

— de Ernst Zahn —

Traducere liberă, autorizată, de dr. Horia Petra-Petrescu

(Reproducerea interzisă de autor)

(7)

— Urmare —

Balbina s'a dus la ușe. „Vino 'n lăuntru ori rămâi afară“, zicea ea Lenei, care stă încă pe prispă îndeleticindu-se. Apoi închide ușa. Fata a rămas afară. Cum e lungă Balbina, mai că atinge cu fruntea blana tavanului, mergând în odaie. Gheorghe stă la fereastră și se uită afară, în noaptea cu lună. Balbina se apropie de el.

— „Știi tu ce-ai făcut?“ întreabă ea.

El dă din umeri. „Să mă lase 'n pace“.

— „In biblie stă scris: să cinstești pe tatăl și pe mama ta, zice Balbina. Vorbește tot în felul ei de a vorbi, scurt și fără de șoale.

Gheorghe răspunde cu „bah“ scurt, apoi își aruncă umerii iarăși în sus, ca și când ar vrea să zică, că vrea să pună capăt la toate. „Nici nu se plătește să mai vorbim“, mai adaugă el pe deasupra. „Poimâne plec la Basei. În douăzeci pleacă corabia“. Zicând astea privește la mamă-sa cu o privire ascunsă. Fața ei are o căutătură străină, ochii ei sunt aprinși sub sprâncenele umbrite și privesc înainte spre el. Simte el, cum îi caută fața; ca și când ar uita Balbina, privind astfel, cele zise. Tot trebuie să

fi auzit; fiindcă nu mai răspunde nici un cuvânt. Pare că se împacă cu soarta că să mai rămână până poimâne fără să mai zică nimic.

La astea se întoarce Gheorghe din nou la felul lui de purtare, care-l îndeamnă să se facă, ca și când nu i-ar păsa nimic de întreaga lume, se așează liniștit la masa, la capătul căreia tatăl măsoară încă mereu pământul cu căutătura, ia o carte mototolită, o poveste oarecare în fascicole, din buzunarul dela piept și începe să citească. Tobias se ridică însă și trece în odaia învecinată. „Cu tine nu mai stau la o masă“, zice el, trecând pe lângă Gheorghe.

Balbina intră și iese. Acum chiamă pe Lena. „Adu-ți așternutul. Să dormi la noapte în odaia noastră.“

Fata intră în odaie, după câțeva vreme, încărcată cu așternutul ei. Nu îndrăznește să ridice ochii și merge cu capul aplecat prin odaia de alături.

Gheorghe stă, ca și când n'ar vedea nimic, citește din carte, cască din când în când, privirea lui însă urmărește printre pleoapele plecate lacom pe fată. Un foc lăuntric aleargă repede peste obrajii lui. Are o poftă nebună, pe care a învățat-o dincolo în America, ducând o viață sălbatică, o poftă, pe care a potolit-o prea des, de cât să mai poată fi stăpân peste ea. Când nu i-se face ceva pe plac, izbucnește în flacări cu atât mai mult. De aceea e înfometat după Lena, care nu vrea să știe nimic de el!

Balbina își căuta într'aceea fel de fel de lucru, când la un dulap, când dincolo, la cup-

torul, care-i servește vara drept un fel de cămăruță pentru de ale mâncării, când în lada de sub banca dela fereastră. Gheorghe simte, însă tot îl urmărește cu ochii, pe sub ascuns, dela dulap, dela ușe și căutând prin ladă. Fără să vrea își afundă nasul mai tare în carte.

Balbina însă nu-l slăbește din ochi. Fața i-o cunoaște pe din afară, făcându-și de lucru cu mâinile. Mereu i-se pare, că nu-i cu puțință să fie asta băiatul, pe care l-a născut ea, care i-a plecat în străini de ani de zile, nu ca o lamură de cinst, dar nici ca om rău. Cu cât se uită mai bine la el, cu atât mai mult îi recunoaște trăsăturile cele vechi ale feții. Firește, el este, firește! Și cu cât recunoaște ea mai lămurit pe acela, care a plecat atunci, cu atât mai respicat îi vine în minte și copilăria lui, copilăria, peste care era ea încă stăpână. Și-și amintește de bucuria, care o avea cu el, cu băiatul dragălaș și vesel. Și — și — chipul, de care se bucura ea atât de mult atunci, să-i se sdrobească așa?!

După ce s'a suit Gheorghe în odaia lui, Balbina a stat încă mult timp în odăiță și și-a bătut capul, de sunt cu puțință — de sunt cu puțință toate astea cu fiul ei.

V.

În dimineața următoare s'a sculat Balbina de vreme. Tobias a îmbucat ceva și era dus la lucru de mult, când s'a coborât Gheorghe din odaia sa. Cele două femei stau la ceștile de lapte și sdrumică pânea, când intră el în lăuntru și se miră Gheorghe, că sunt îmbrăcate amân-

Alfabetul latin și Germania. O comisiune a parlamentului german s'a pronunțat cu unanimitate pentru înlocuirea literilor așa zise gotice cu cele latine. Aceasta din punct de vedere pedagogic, și pentru a face străinilor scrisul german mai simpatic. Dar deja mai multe cercuri naționaliste protestează, citând chiar pe Bismarck, care s'ar fi declarat dușman intrasigent al caracterelor latine. Ceilalți, progresiștii, se provoacă la Iacob Grimm, părintele filologiei germane, și la Richard Wagner. — Sunt mai mulți ani de când cărțile științifice nu se tipăresc decât cu caractere latine, asemenea și ziare însemnate.

Incidentul dela granița turcească. Comisia greco-turcă, din care făcea parte consulul turc din Larissa și medicii militari, s'a transportat la graniță unde a examinat cadavrul soldatului turc ucis de Greci în ziua de 9 Februarie.

S'a constatat, după desgropare, că cadavrul soldatului turc nu arăta nici un fel de mutilație, ci patru răni făcute de gloanțe în timpul vieții. Medicul turc a făcut rezerve în ceea ce privește o mică rană la șold, presupunând, că ar fi provenit de o lovitură de baionetă.

Din această constatare rezultă, că comunicatul ambasadorului turc din Berlin, în care se vorbea de vre-o mutilație, e absolut nefundat.

Fortificarea albaniei. O comisiune de ofițeri din marele stat-major al armatei turcești a fost trimisă în Albania, spre a face, la fața locului, studii pentru fortificațiile ce urmează să se ridice în această provincie.

O urmare a scandalului din Camera turcească. O vie agitație domnește printre Albanezi, cari consideră ca o insultă adusă întregului lor neam atacul a cărui victimă a fost alaltăieri în Camera conaționalul lor Ismail Kemal.

Ei spun, că numai în sângele agresorului și al familiei acestuia se poate spăla rușinea de pe fruntea națiunii.

Sensaționale declarațiuni ale unui amiral rus. În semnalatele declarațiuni ale amiralului Skrydlow sunt de relevat următoarele pasagii:

„— Flota austro-ungară — a spus el — e în plină desvoltare și până acum a realizat progrese considerabile.

„Flota rusească azi superioară celei turcești, — nu e exclusă, însă, posibilitatea, ca mâine să piardă acest avantaj.

„Austria se arată prietenoasă față de Rusia, dar pe sub mână afăță Turcia la un războiu contra noastră, iar Poarta nu vede cu ochi răi o asemenea eventualitate. Aceasta ar explica și febrilitatea cu care s'a colectat, în Turcia, sume foarte mari, pentru reorganizarea și sporirea forțelor navale.

două de duminică. Balbina nu dă binețe, nici Lena nu privește în sus. El se așează la ceașca lui, după un „bună-ziuă“ scurt și-și toarnă lapte. Intrebă, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic în preseară: „Da unde vreți să călătoriți astăzi?“

— „Nu trebuie să știi“, îi răspunde Balbina. Când se ridică însă, când își leagă o cârpă în cap, când își ia Lena o corfiță în mână și-și pune pălăria, înțelege Gheorghe planul: „Duce fata ca să nu o mai vadă el!“ Face socoteala îndată unde o va duce-o. O va duce la sora ei, la sora mamei lui, la Erstmatt. Gheorghe înghite cu anevioia bucătura, care o are o în gură. Poate că încolțește rușinea întrânsul, poate că-l străbate într-o clipă o părere de rău, că a fost atât de neprietenos la ai săi acasă, unde a venit doar să-și petreacă: dar tot atât de repede clocoțeste o furie întrânsul, că nu se țin ai lui, de ce e pe placul lui — tatăl și mama lui, și — că i-o duc — i-o duc — pe Lena.

Femeile au plecat din odaie și din casă fără de rămas bun. Mama a luat vasele pe masă. Gheorghe fierbe năcaz, nici nu știe de ce și pe cine i-e năcaz, din ce în ce se năcăjește tot mai mult, cu cât stă mai mult și cu cât bagă de samă, că l-au lăsat singur. În sfârșit se ridică, aleargă afară și'n crâșmă și bea plin de năcaz. Nici nu se mai gândește la plecarea și când îi vine în minte, că o vrut să plece cum e mâne, râde mândros, pentru sine. Chiar de aia nu va pleca! Chiar de aia lasă și prilejul ăsta de a pleca cu vaporul.

E cătră amiază, când dă Balbina din nou în satul Steg, acolo pe unde trecuse azi dimi-

„Se vede că mie mi-e hărăzit rolul de profet al zilelor de restrînte rezervate Rusiei: în ajunul războiului cu Japonia, eu am fost singurul care am prezis dezastroasele ei consecințe! — și acum, pentru eventualitatea unui războiu, prevăd izbucnirea unei revoluțiuni în interiorul imperiului, care, în violențe și sacrificii de oameni, va întrece cu mult pe cea din 1905“.

Conferința sanitară internațională. Paris, 23. Comitetul permanent al oficiului internațional de igienă s'a întrunit azi spre a pregăti lucrările conferinței internaționale sanitare din luna Mai. Lucrările comitetului privesc mai cu seamă holera, ciuma și frigurile galbene.

Un ziar vienez despre Evreii din România. Ziarul „Deutsches Volksblatt“ din Viena publică un articol despre Evreii din România. Iată un rezumat din acest articol:

Românii s'au apărut de Evrei înscriind în constituția țării un articol care oprește așezarea străinilor la țară și dobîndirea de imobile rurale de către streini. Bine înțeles că Evreii din România nu sunt mulțumiți cu această situație a lor, mai ales fiindcă tot Constituția nu acordă streinilor, și prin urmare și Evreilor, nici un drept politic. Ei nu pot fi naturalizați de cât printr'o lege specială, pentru fiecare persoană.

De aceea „Alianța Israelită“, cu sediul în Paris, și presa europeană evreiască au agitat și agită cu orice ocazie contra României, prezintându-o lumii civilizate cu un stat incult, unde Evreii sunt persecutați, schingiuiți, omorâți. Evreii din străinătate au căutat să vie în ajutorul fraților din România prin discreditarea României. Ei au încercat, fără succes, a micșora prestigiul acestei țări și a-i cauza prejudicii materiale și morale.

Cercurile politice conducătoare românești sunt perfect informate de intențiile Evreilor și au luat măsurile necesare spre a paraliza o acțiune vătămătoare țării din partea evreilor.

„Deutsches Volksblatt“ mai vorbește despre ziarul „Adevărul“, „pus în serviciul cauzei evreiești, care cu orice ocazie publică știri exagerate și tendențioase, menite a induce în eroare populația românească și mai cu seamă străinătatea“.

POȘTA REDACȚIEI

Mugure. Slabe.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

neață. Lena nu mai e cu ea. A lăsat fata — după cum socotise Gheorghe — la sora ei din Erstmatt, să rămână acolo, până ce s'a curățit aerul pe acasă. Balbina înaintează liniștit pe pardoseala colțuroasă a străzii fierbinți de soare, cu mâinile așezate sub piept, peste olaltă, cu cârpa neagră dată pe față. Soarele îi cade pe creștet, de capătă creștetul o strălucire argintie, dar înturerecul sprincenelor și ochilor ei ies cu atât mai tare la iveală din fața ei. Când trece pe lângă birt, răsună risete și vorbe rostite cu glas tare din ferestrele deschise ale catului dințâu. Poate să audă lămurit glasul, care și-a pierdut siguranța, a lui Gheorghe.

„Își serbează plecarea“, îi fulgeră prin cap, dar nu privește în sus. Merge mai departe, ca și când nu i-ar păsa nimic de cel de sus, fără de a lua în seamă cu cine se întâlnește și cine stă pe drum. Gândurile ei însă au de lucru mult. Se va duce mâne Gheorghe! O să fie un rămas bun pentru viața întreagă! Mai înainte a fost ca unul, care se ținea încă de casă, ca o bucată din ea și din tatul lui, când era dincolo, acuma însă, de se va duce odată, o să fie rupt din viața ei, mort o să fie, băiatul!

Balbina face o față, ca și când ar suferi de frig și de n'ar fi o femeie atât de tare, ar scutura-o frigurile până în fundul sufletului, acum însă își poartă în liniște năcazul pe ulița satului. Ce s'a alege de el, acolo, dincolo, dacă va merge tot așa mai departe? Începe să se gândească din nou. O să-și peardă toată conștiința: nu o să-l mai recunoști de loc de ticăloșie și — și stetea

Un candidat de avocat

cu praxă află aplicare dela 1 Aprilie a. c. în cancelaria subscrisului.

Dr. LAURENȚIU POP
Advocat în Abrud.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel
mai mare din Arad. Cea mai ieftină
sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cele mai noi susceperi de

plăci pentru
gramofon:

Hulló falevél

din „Czigányszerelem“ și din
„Balkáni herczegnő“

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă“.

în scutecele lui de copil așa de nevinovat micuțului. Bălaul ei copil de odinioară!

De ar ști sătenii cum se împlintă cuțitele în inima femeii, care merge liniștită, cu capul înainte!

Se apropie Balbina de cele din urmă case ale satului, când vede că-i vine înainte o fată, ferfenișită și merge în capul gol, jacheta de stambă e atât de purtată, de nu se mai poate recunoaște mustra colorată. Fata stă locului când zărește pe Balbina, stă la îndoială o clipă, fără să se poată hotărî în vre-un fel, să se ducă mai bucuos pe altă cale și se apropie, mai apoi, încet, un copil încă, cu o față, delicată și palidă, care oglindește bunătața, ai putea zice chiar și năucia.

Fata își dă la o parte o șuviță de păr negru de pe frunte, se înroșește, ține calea dreaptă spre Balbina, dar trece mai apoi pe lângă ea dând binețe stângaci. Balbinei i-se pare însă, ca și când a vrut să-i zică ceva cealaltă și când se întoarce încă odată după ea, vede într'adevăr, că fata a stat pe loc vre-o câțiva pași dela ea. Pare că se luptă plină de sfială.

— „Ai vrut ceva?“ întrebă bătrâna.

Tereza Aschwandeu, orfana, se apropie. „Mă lași?“ întrebă ea încet, fără îndrăzneală, cu ochii ei frumoși, albaștri plini de lacrimi.

— „Ce-i?“ o întrebă Balbina din nou.

— „Spune — spune — nu-i așa? trebuie să mă ia de nevastă — Gheorghe — trebuie — tot nu vrea să mi-o creadă — da e — — — e — — —“.

(Va urma)

Tobuze pentru Țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, se capătă la —

Librăria **FRĂȚII ROTH**
ARAD, Andrassy-tér. (Vis-à-vis de Monumentul-sfânt).

Mare asortiment
de
ghete de bal

in culoarea aurului, din atlas
albastru și trandafriu, din
piele de lack și chevreaux

1a

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrassy-tér nr. 20.

25 (11)

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile
cele mai moderate.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz 33.

Asortiment bogat în reevizite de scris
pentru cancelarii, hârtie albă de scris,
hârtie concept, penițe, cerneală, cre-
oane, ș. a., tipărituri pentru advocați și
socoțile bisericesti. Cărți de literatură,
pedagogie, filozofie, teatru, poezii, nu-
vele și romane, acomodate pentru bi-
bliotecile parohiale și școlare.

Reevizite bisericesti ca: Ornate, prapori, icoane,
ripide, cruci pe altar și portative, litier, potire
de bronz și argint, prășnicare, cădelnițe, can-
dale, brâne și pălării preoțești, precum și toate
cărțile bisericesti.

Reevizite școlare fizicale conform artico-
lului de lege XXVII. din 1907, hartele geo-
grafice necesare în școlile populare. Ta-
blouri istorice. Registre pentru comercianți.

La cerere trimite catalogul gratis și franco.

La

**Librăria die-
cezană, Arad**

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în piele cu cop-
cii, 1 vol. 14.50, toate
volumele Coroane 172.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a executa tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogațiuni,
învitări pentru petreceri.